

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΤΟΣ ΜΣΤ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1997

ΑΡΙΘ. 19

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Μηνᾶ τοῦ Καλλικελάδου τοῦ Ἀθηναίου, Ἐρμολόγου τοῦ Ἀθηναίου καὶ Εὐγράφου. — Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Αἱ περὶ τόκου ἀντιλήψεις τῆς κλασικῆς ἑλληνικῆς Γραμματείας καὶ ἡ περὶ τούτου διδασκαλία τῆς Α.Γ. καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. — Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, Δ' «Λόγος ὁδηγητικός». — Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικῆς, κανονικῆς καὶ ἄλλης ἀπορίας. — Ἀρχιμ. Εὐθυμίου Ἐλ. Ἐλευθεριάδου, Ἡ θεώρησις τῆς πανανθρωπίνης Ἱστορίας ὑπὸ τὸ πρῶσιμα τῶν Χριστουγέννων. — Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Ἡ ποιμαντικὴ τῆς ἐλπίδας. — Ἀρχιμ. Μ. Φ., Ἐπισημάνσεις. — Εἰρήνης Οἰκονομίδου, Ἀποστολικὸ καὶ ὄχι Θεομητορικὸ προσκύνημα τῆς Ἐφέσου. — Πρεσβ. Δημητρίου Βασιλειάδη, Ἡ ποιμαντικὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κρονσιάνδης. — Στέλιου Κοψαχείλη, Οἱ ἅγιοι τοῦ Ἄθωνος. — Μ. Μελ., Ἐπίκαιρα.

« ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ »

Δεκαπενθήμερο Περιοδικὸ

Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήναι
Τηλ. καὶ Fax 7218308

Ἐκδότης - Διευθυντῆς
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Προϊστάμενος
Σωκρ. Μαυρογόνατος. Τηλ. 72.10.734.

Ἡ μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Μηνᾶ τοῦ Καλλικελάδου τοῦ Ἀθηναίου, Ἐρμολόγου τοῦ Ἀθηναίου καὶ Εὐγράφου

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Α'

Ἡ Ἐκκλησία μας τὴν 10η Δεκεμβρίου τιμᾷ τὴν μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Μηνᾶ τοῦ Καλλικελάδου τοῦ Ἀθηναίου, Ἐρμολόγου τοῦ Ἀθηναίου καὶ Εὐγράφου.

Μερικοὶ ἁγιολόγοι ταυτίζουν τὸν Ἅγιο Μηνᾶ τὸν Καλλικελάδο τὸν Ἀθηναῖο μὲ τὸν ἅγιο μεγαλομάρτυρα Μηνᾶ τὸν Αἰγύπτιο, τὸν ὁποῖο ἐορτάζουμε τὴν 11ην Νοεμβρίου. Οἱ ἁγιολόγοι αὐτοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι πρόκειται ἀπλῶς περὶ δύο διαφοροποιημένων τοπικῶν ἁγιολογικῶν παραδόσεων, οἱ ὁποῖες ὁμως ἀναφέρονται στὸ ἴδιο καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο.

Ὁ γράφων ἔχει τὴν γνώμη, ὅτι πρόκειται περὶ ἀπλῆς ὁμωνυμίας δύο διαφορετικῶν προσώπων. Τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀναφέρονται στὸν τόπο καταγωγῆς, στὴ μόρφωσι, στὶς ἀσχολίες καὶ σὲ λεπτομέρειες τῶν περιστάτικῶν τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μηνᾶ τοῦ Καλλικελάδου τοῦ Ἀθηναίου εἶναι τελείως διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα στοιχεῖα ποὺ σχετίζονται πρὸς τὸν εὐρύτατα τιμώμενο στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἅγιο μεγαλομάρτυρα Μηνᾶ τὸν Αἰγύπτιο, ὁ ὁποῖος καταγόταν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ ἦταν στρατιώτης καὶ ἔπειτα ἀσκητὴς κοντὰ στὸ Κοτναῖον (σημερινὴ Κιουτάχεια) τῆς Φρυγίας, ὅπου καὶ ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸ θάνατο.

Τὰ στοιχεῖα περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μηνᾶ τοῦ Ἀθηναίου ἀντλοῦμε ἀπὸ τὸ Ἁγιολογικὸ Μηνολόγιο τοῦ «κορυφαίου ἁγιολόγου» τῆς ἐποχῆς τοῦ Συμεὼν τοῦ Μεταφραστοῦ (ἢ Μεταφράστου), ὁ ὁποῖος, καθὼς σημειώνει ὁ διακεκριμένος εἰδικὸς Καθηγητῆς κ. Π. Β. Πάσχος, ὡς «κυρίαρχη μορφή τῆς ἁγιολογικῆς γραμματείας τοῦ 1' αἰῶνος, εἶναι πράγματι σταθμὸς στὴν ἐξέλιξή της», ἐφ' ὅσον «μετέφρασε» «παλαιότερα ἁγιολογικὰ κείμενα σὲ μιὰ σιλπνὴ ἀπτικίζουσα γλῶσσα», χωρὶς νὰ προχωρή «στὴν παραχάραξι τῶν πρωτοτύπων μὲ προσ-αυξήσεις καὶ ἐφευρήματα» καὶ χωρὶς νὰ «φθείρη τὴν ἱστο-

ΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΚΟΥ ΑΝΤΙΑΛΗΨΕΙΣ ΤΗΣ ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙ ΤΟΥΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ*

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Οὕτως ὁ σοφὸς Ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας τῶν Νυσσαέων, Γρηγόριος ὁ Νύσσης (ca 335-394), εἰς τοὺς μνημειώδεις ἠθικοὺς λόγους αὐτοῦ, ἐξ ὧν μάλιστα διακρίνεται ὁ κατὰ τοκίζόντων¹⁰⁰, χαρακτηριστικώτατα περιγράφει τὴν ἀκόρεστον πλεονεξίαν τοῦ τοκιστοῦ ὡς ἐξῆς: «Ἄργος καὶ ὁ πλεονεκτικὸς βίος τοῦ τοκίζοντος· Οὐκ οἶδε πόνον γεωργίας, οὐκ ἐπίνοιαν ἐμπορίας· ... ἄροτρον ἔχει τὸν κάλαμον, χώραν τὸν χάρτην, σπέρμα τὸ μέλαν· ὑετὸν τὸν χρόνον, αὐξάνοντα αὐτῷ λανθανόντως τὴν τῶν χρημάτων ἐπικαρπίαν. Δρέπανόν ἐστι αὐτῷ ἡ ἀπαίτησις· ἄλως ἡ οἰκία, ἐφ' ἧς λεπτύνει τὰς τῶν θλιβομένων οὐσίας. Τὰ πάντα ἴδια βλέπει. Εὐχεται τοῖς ἀνθρώποις ἀνάγκας καὶ συμφοράς, ἵνα πρὸς αὐτὸν ἠναγκασμένως ἀπέλθωσι. Μισεῖ τοὺς ἑαυτοῖς ἀρκοῦντας, καὶ τοὺς μὴ δανειζομένους ἐχθροὺς ἡγεῖται· ... περιφέρει τὸ βαλάντιον καὶ δεῖκνυσι τοῖς πνιγομένοις τῆς θήρας δέλεαρ, ἵν' ἐκείνη διὰ τὴν χρεῖαν περιχύναντες, συγκαταπίωσι τοῦ τόκου τὸ ἄγιστρον...»¹⁰¹.

Ὁ αὐτὸς ἱερός Πατὴρ ἀπολύτως καταδικάζων τὸν ἐπὶ τόκῳ δανεισμὸν χρημάτων, τάσσεται ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ τῆς μὴ ἐπιστροφῆς τῆς διὰ χρημάτων βοηθείας καὶ τοῦ ἀτόκως δανεῖζειν, ἐπισηεῖ

* Συνέχεια ἀπὸ τῆ σελ. 323 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 18 τεύχους.

ρικὴ εἰκόνα τῶν κειμένων» (Π. Β. Πάσχου, Ἁγιοὶ οἱ Φίλοι τοῦ Θεοῦ - Εἰσαγωγή στὴν Ἁγιολογία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθήνα, σσ. 183-184).

Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν θὰ ἔπρεπε πανηγυρικώτερον νὰ τιμᾷ καὶ νὰ προβάλλῃ τὸν ἐξ αὐτῆς καταγομένον Ἅγιον Μηνᾶν τὸν Καλλικέλαδον, ὅσον καὶ τὸν ἐπίσης Ἀθηναῖον ἅγιον μάρτυρα Ἐρμογένην καὶ τὸν μὲ αὐτοὺς συνεορταζόμενο ἅγιον Εὐγγραφον, διότι καὶ οἱ τρεῖς δὲν θυσίασαν μόνον τὴν ζωὴν τους γιὰ τὴν χριστιανικὴ πίστι, ἀλλὰ καὶ εἶναι ἐξαίρετα πρότυπα ἐναρμονίσεως μεγάλης ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἠρωϊκῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἀλλὰ ποῖα εἶναι τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ μαρτυρίου των, ὅπως αὐτὰ παρουσιάζονται ἀπὸ τὸν ἅγιο Συμεῶν τὸν Μεταφράστη;

(Συνεχίζεται)

δὲ τὴν αὐτὴν τιμωρίαν καὶ εἰς τὸν ἐπὶ τόκῳ δανείζοντα καὶ εἰς τὸν δυνάμενον νὰ δανείσῃ ἀλλὰ μὴ δανεῖζοντα: «Ἐγὼ πρῶτον μὲν τὸ δωρεῖσθαι κηρύσσω καὶ παραγγέλλω. Ἐπειτα καὶ τὸ δανεῖζειν παρακαλῶ. Δεύτερον γὰρ εἶδος δωρεᾶς δάνεισμα. Ποιεῖν δὲ τοῦτο μὴ μετὰ τόκων μηδὲ πλεονασμῶν, ἀλλὰ καθὼς ἡμῖν ὁ Θεὸς διετάξατο λόγος. Ὁμοίως γὰρ ἔνοχος τιμωρία, καὶ ὁ μὴ διδοὺς δάνεισμα, καὶ ὁ μετὰ τόκων διδοὺς. Ἐπειδὴ τοῦ μὲν τὸ μισάνθρωπον, τοῦ δὲ τὸ καπηλικὸν κατακέκρυται. Οἱ δὲ πρὸς τὴν ἐναντίαν αὐτομολοῦσιν ἀκρότητα, εἰς τὸ παντελὲς ἐφέξειν τὴν δόσιν ἐπαγγελλόμενοι. Ἔστι δὲ τοῦτο ἀναιδὴς ἔνστασις, πρὸς τὸ δίκαιον φιλονεικία μανιώδης, πρὸς Θεὸν ἔρις καὶ πόλεμος. Ἡ γὰρ οὐ δώσω, φησὶν, ἢ δανείζων ἔντοκον θήσομαι τὸ συνάλλαγμα»¹⁰².

Ἄλλαχοῦ ὁ ἱερός Πατὴρ προτρέπει τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως «μισήσωσι τρόπον καπηλικὸν» καὶ «ἀγαπήσωσιν ἀνθρώπους καὶ μὴ ἀργύριον». Οἱ θιασῶται τῆς ἐπαισχύντου τοκοληψίας ἀπαρνούμενοι τὸν ἀνέντιμον τοῦτον τρόπον πλουτισμοῦ, ὀφείλουσιν ὅπως εἴπωσι «τοῖς φιλάτοις τόκοις τὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ φωνήν· Γεννήματα ἐχιδνῶν, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ. Ὁλεθροὶ τῶν ἐχόντων ὑμεῖς καὶ λαμβανόντων ἐστέ· τέρπετε πρὸς ὀλίγον, ἀλλὰ χρόνοις ὕστερον ὁ ἀπ' ὑμῶν ἰδὸς πικρὸν γίνεται δηλητήριον τῆ ψυχῇ· ἀποφράττετε ζωῆς ὁδόν· κλειετέ τῆς Βασιλείας τὰς θύρας· μικρὸν τέρψαντες τὴν ὄψιν, καὶ τὴν ἀκοὴν περιηγήσαντες, αἰωνίου λύπης γίνεσθε πρόξενοι». Περαιτέρω ὁ τῆς Μετανοίας Πατὴρ προτρέπει τοὺς θητεῦσαντας εἰς τὴν ἐπαισχύντου τοκοληψίαν, ὅπως ἀποτάξωσι τὴν ἀκόρεστον πλεονεξίαν καὶ συνταχθῶσιν εἰς τὴν φιλοπτωχίαν, δανεῖζοντες προθύμως πάντοτε τοὺς ἐπιδομένους δανείου: «Ἀπόταξαι πλεονασμῶ καὶ τόκοις, σύνταξαι δὲ φιλοπτωχία, καὶ τὸν θέλοντα δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς». Συνεχίζων ὁ φιλόσοφος Ἱεράρχης τὸν κατὰ τῶν τοκίζόντων λόγον ἐκθέτει τοὺς λόγους, δι' οὓς αἰτεῖται δάνειον ὁ πτωχός, τοῦ πλουσίου ὑποχρεομένου ὅπως στέρξῃ καὶ ἱκανοποιήσῃ τὸ δίκαιον τοῦτο αἴτημα καὶ μὴ κωφεύσῃ, ὡς συνήθως συμβαίνει: «Διὰ πενίαν σὲ ἰκετεύει καὶ ταῖς θύραις προσκάθηται· ἀπορῶν καταφεύγει πρὸς τὸν σὸν πλοῦτον, ἵνα γένη αὐτῷ τῆς χρεῖας ἐπίκουρος. Σὺ δὲ τοῦναντίον ποιεῖς· ὁ σύμ-

μαχος γίνη πολέμιος' οὐ γὰρ αὐτῷ συμπράττεις, ὅπως ἂν καὶ τῆς ἀνάγκης ἐλευθερωθεῖη τῆς ἐπικειμένης, καὶ σοὶ ἀποπληρώσῃ τὸ δάνεισμα, ἀλλὰ σπείρεις τῷ στενουμένῳ κακὰ, τὸν γυμνὸν ἀπεκδύων, τὸν τετρωμένον ἐπιτραυματίζων, φροντίδας ἐπισυνάπτων ταῖς φροντίσι, καὶ λύπας τῇ λύπῃ»¹⁰³.

Ἐν τῷ εἰρημένῳ κατὰ τοικιζόντων λόγῳ ὁ Ἅγιος Πατὴρ ἐκφραστικώτατα περιγράφει τὸ ἄγχος καὶ τὸ περίφροντι τοῦ τοκογλύφου δανειστοῦ, πάσχοντος καὶ ὀδυνωμένου μὴ τυχὸν ἀπωλέσῃ τὰ δανεισθέντα καὶ τοὺς τόκους συνεπεία ἀτυχήματός τινος τοῦ χρεωφειλέτου. Ὁμολογουμένως ἡ κατάσταση τοῦ ὑπὸ τοιοῦτου ψυχοβόρου νοσήματος κατατρυχομένου εἶναι ἀπελπιστική, ἣν ἀναγλύφως ἐκθέτει ὁ εἰρημένος Πατὴρ. Ὁ τοκογλύφος ὄντως εἶναι ἀδηφάγος «ζητῶν παρὰ πένητος προσόδους καὶ προσθήκας πλοῦτου, παραπλήσιον ποιῶν ὡς εἴ τις ἀπὸ χώρας αὐχμῷ θερμοτάτῳ ξηρανθείσης λαβεῖν θελήσειε σίτου θημωνιάς, ἢ πλήθος βοτρύων ἐξ ἀμπέλου μετὰ νέφος χαλαζιφόρον ἢ τέκνων τόκον ἀπὸ στείρας γαστροῦς, ἢ γάλακτος τροφήν ἐξ ἀτόκων γυναικῶν»¹⁰⁴.

Ἐπομένως ὁ τοκογλύφος θέλει νὰ «θερίξῃ ὄπου οὐκ ἔσπειρε, καὶ συνάγῃ ὅθεν οὐ διεσκόρπισε»¹⁰⁵. Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν μὴ ἐφιέμενον κατὰ τοιοῦτον ἀπάνθρωπον τρόπον πλουτισμοῦ χριστιανόν, παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς: Σὺ δὲ χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ, τῶν ἀγόνων ὑλῶν, μὴ ζῆτει τόκον, μηδὲ βιάζου πενίαν τὰ τῶν πλουτούντων ποιεῖν, μηδὲ διδόναι πλεονασμούς τὸν τὸ κεφάλαιον προσαιτοῦντα. Ἡ γὰρ οὐκ οἶδας, ὡς δάνους χρεῖα ἐκπρόσωπός ἐστιν ἐλέους αἰτήσις; Διὸ καὶ ὁ νόμος, τὸ εἰσαγωγικὸν τῆς εὐσεβείας γράμμα, πανταχοῦ ἀπαγορεύει τὸν τόκον»¹⁰⁶.

Ὁ τοκογλύφος ἀπόλλυσι τελείως τὴν παρηγοσίαν τῆς προσευχῆς, διότι εἰλικρινῶς καὶ πεπαρησιασμένως προσεύχεται μόνον ὁ ποιῶν τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ θέλημα, ὁ δὲ λαμβάνων τόκους ὡς παραβαίνων ρητὴν τῆς Ἱερᾶς Βίβλου ἐντολὴν ἀπογυμνοῦται παντὸς δικαίωματος ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ: «Πῶς οὖν προσεύξῃ ὁ τοκογλύφος; Μετὰ ποίου συνειδότος αἴτημα ἀγαθὸν ζητήσεις παρὰ Θεοῦ, ὁ πάντα λαμβάνων, καὶ μὴ μαθῶν τὸ διδόναι; Ἡ οὐκ οἶδας, ὅτι ἡ προσευχή σου ὑπόμνησις μισανθρωπίας ἐστίν;»¹⁰⁷.

Ἄλλ' ὁ τοκογλύφος ἀπόλλυσι καὶ τὸ δικαίωμα τῆς αἰτήσεως συγγνώμης, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, διότι οὐδέποτε ἠλέησε: «Τί συνεχώρησας, καὶ συγγνώμην αἰτεῖς; Τίνα ἠλέησας, καὶ καλεῖς τὸν ἐλεήμονα;». Ἐν ἧ δὲ περιπτώσει ὁ τοκογλύφος ἐλεήσει τινὰ τῶν πτωχῶν δὲν προσφέρει τὴν ἐλεημοσύνην ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀγρίας φορολογίας καὶ ἀφαιμάξεως τῶν χρεοφειλετῶν αὐ-

τοῦ. Ἐὰν δὲ ὁ ἐλεούμενος ὑπὸ τοῦ τοκογλύφου πένης ἐγνώριζε τὴν προέλευσιν τοῦ εἰς αὐτὸν προσφερομένου ποσοῦ ἀσφαλῶς θὰ ἀπεποιεῖτο τὴν βοήθειαν: «Ἄν δὲ καὶ δῶς ἐλεημοσύνην, μισανθρώπου φορολογίας, οὐκ ἀπὸ συμφορῶν ἀλλοτρίων δακρῶν γέμοντα καὶ στεναγμῶν; Εἰ ἐγνώριζεν ὁ πένης πόθεν ὀρέγεις τὴν ἐλεημοσύνην, οὐκ ἂν ἐδέξατο, ὡς ἀδελφικῶν σαρκῶν γεύεσθαι μέλων, καὶ αἵματος τῶν οἰκείων' εἶπε δ' ἂν πρὸς σὲ λόγον γέμοντα σώφρονος παρηγορίας' Μὴ μὲ θρέψῃς, ἄνθρωπε, ἀπὸ δακρῶν ἀδελφικῶν. Μὴ δῶς ἄρτον πένητι γενόμενον ἀπὸ στεναγμῶν τῶν συμπύλων. Ἀνάλυσον πρὸς τὸν ὁμόφυλον ὁ κακῶς ἀπήτησας, κἀγὼ ὁμολογήσω τὴν χάριν. Τί ὠφελεῖς, πολλοὺς πτωχοὺς ποιῶν, καὶ ἓνα παραμυθούμενος;»¹⁰⁸. Ἐν συνεχείᾳ παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς σημαντικώτατα: «Εἰ μὴ πλήθος ἦν τοκιστῶν, οὐκ ἂν ἦν τὸ πλήθος τῶν πενομένων. Λῦσόν σου τὴν φατρίαν, καὶ πάντες ἔξομεν τὴν αὐτάρκειαν. Πάντες τῶν τοκιστῶν κατηγοροῦσι, καὶ οὐκ ἔστι τοῦ κακοῦ θεραπεία νόμος, προφήται, εὐαγγελιστοί. Οἶα γοῦν ὁ θεσπέσιος Ἀμὼς λέγει: «Ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἐκτρίβοντες εἰς τὸ πρῶν πένητα καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς, οἱ λέγοντες' πότε διελεύσεται ὁ μὴν καὶ ἐμπολεμήσομεν;»¹⁰⁹. Οὐδὲ γὰρ Πατέρες οὕτω χαίρουσιν ἐπὶ τῇ γεννήσει τῶν τέκνων, ὡς οἱ τοικιζόντες εὐφραίνονται τῶν μηνῶν πληρουμένων»¹¹⁰.

Εἰς δὲ τὴν τετάρτην αὐτοῦ ὁμιλίαν εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν δὲν διστάζει νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἐπινόησιν τοῦ τόκου ὡς ληστείαν, δολοφονίαν, πικρὸν γάμον, πονηρὰν συζυγίαν, ἣν δὲν γνωρίζει ἡ φύσις ἀλλ' ἐπέβαλεν εἰς τὰ ἄψυχα πράγματα, ὡς εἶναι τὰ χρήματα, τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας: «Τόκος ὄνομα τῆς ληστείας γίνεται. Ὡ πικρῶν γάμων! Ὡ πονηρᾶς συζυγίας, ἣν ἡ φύσις μὲν οὐκ ἐγνώρισεν, ἢ δὲ τῶν φιλοχρηματούντων νόσος ἐν τοῖς ἀψύχοις ἐκαινοτόμησεν»¹¹¹.

(Συνεχίζεται)

100. Γρηγορίου Νύσσης, Λόγος κατὰ τοικιζόντων, MPG, 46,433-539.

101. Γρηγορίου Νύσσης, ἐνθ' ἄν., 437AB.

102. Γρηγορίου Νύσσης, ἐνθ' ἄν., 452C.

103. Γρηγορίου Νύσσης, ἐνθ' ἄν., 436AB.

104. Γρηγορίου Νύσσης, ἐνθ' ἄν., 441B.

105. Ματθαίου, 25,24.

106. Γρηγορίου Νύσσης, ἐνθ' ἄν., 441C.

107. Γρηγορίου Νύσσης, ἐνθ' ἄν., 444A καὶ 445A.

108. Αὐτόθι.

109. Ἀμὼς, 8,4-5.

110. Γρηγορίου Νύσσης, ἐνθ' ἄν.

111. Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς Ἐκκλησιαστήν, Ὁμιλία Δ', MPG, 44,672C. Βλ. καὶ Παναγιώτου Δημητροπούλου, Ἡ πίστις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὡς κανὼν ζωῆς καὶ ὁ κόσμος, σελ. 135, Ἐν Ἀθήναις, 1959.

Δ' «ΛΟΓΟΣ ΟΔΗΓΗΤΙΚΟΣ»

Του Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἡ κοινωνική κατάσταση καὶ ἡ ἱστορική συγκυρία ἐπηρεάζουν βαθύτατα τὸν κάθε ἄνθρωπο. Ἐπηρεάζουν ὄχι μόνο τὴν καθημερινή, κοινωνική καὶ ἐπαγγελματική ζωή, ἀλλὰ καὶ τὴν πνευματική του συγκρότηση. Ὁ σύγχρονος τρόπος ζωῆς προσφέρει πολλές διευκολύνσεις καὶ ἀνέσεις στοὺς ἀνθρώπους, δημιουργεῖ ὅμως ταυτόχρονα καὶ πολλοὺς προβληματισμούς, ἰδιαίτερα στοὺς πιστούς.

Τὰ κυριότερα πνευματικὰ προβλήματα ποὺ δημιουργεῖ ἡ σύγχρονη κοινωνική κατάσταση σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) **Πρακτικὴ ἀθεία:** Στὴ σύγχρονη ἱστορική συγκυρία, δὲν παρατηρεῖται ἐκτεταμένη **θεωρητικὴ ἀθεία**. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι σήμερα πιστεύουν στὴν ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ. Αὐτό, βέβαια, δὲν σημαίνει ὅτι καὶ οἱ ἀντιλήψεις τους γιὰ τὸν Θεὸ εἶναι ὅλες ξεκάθαρες καὶ σωστές.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ χαρακτηρίζει τοὺς περισσότερους σήμερα ἀνθρώπους εἶναι ἡ **αὐτονόμηση τῆς ζωῆς**. Μὲ ἄλλα λόγια, οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι ρυθμίζουν καὶ ζοῦν τὴ ζωὴ τους, χωρὶς καμιά ἀναφορὰ καὶ σχέση μὲ τὸν Θεό. Ναι μὲν δέχονται τὴν ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ, δὲν δέχονται ὅμως καμιά ἀνάμιξη τοῦ Θεοῦ στὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους. Οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι καθοδηγοῦνται καὶ ἐθίζονται νὰ λύνουν μόνοι τους τὰ προβλήματά τους. Σὲ παλαιότερες ἐποχές, οἱ ἄνθρωποι καὶ εἰδικότερα οἱ χριστιανοὶ τῆς Δύσεως, λάμβαναν σοβαρὰ ὑπόψη τους τὴν Ἁγία Γραφή. Ἡ Bible, ἡ Βίβλος, ὅπως ὀνόμαζαν τὴν Ἁγία Γραφή οἱ ἀγγλόφωνοι λαοί, δηλαδὴ ὁ ἀποκαλυμμένος λόγος τοῦ Θεοῦ ποὺ περιέχεται σ' αὐτήν, ἦταν ἡ αὐθεντία ποὺ ρυθμιζε τὴν οἰκογενειακὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ τῶν Δυτικῶν χριστιανῶν τόσο στὴν Εὐρώπη ὅσο καὶ στὴν Ἀμερικανικὴ ἀργότερα. Βέβαια, ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πλευρὰ, θὰ εἶχε κανεὶς πολλὰ νὰ παρατηρήσει γιὰ τὴ γνησιότητα τοῦ Δυτικοῦ αὐτοῦ χριστιανικοῦ τρόπου ζωῆς ποὺ ζοῦσαν οἱ ἀδελφοὶ μας αὐτοί, λόγω κυρίως ἐλλείψεως μυστηριακῆς ζωῆς καὶ ἀγνοίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Ὡστόσο, δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ κανεὶς τὸν σεβασμὸ καὶ τὸ κύρος ποὺ εἶχε στὴν οἰκογενειακὴ, κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ζωὴ τους ὁ Θεὸς καὶ ὁ ἀποκαλυμμένος στὴν Ἁγία Γραφή λόγος του.

Ὁ σύγχρονος ὅμως τρόπος ζωῆς, ποὺ εἶναι δυστυχῶς «ἐξαγόμενο προϊόν» ἀπὸ τὴν τέως χριστιανικὴ Δύση καὶ ἤδη τείνει νὰ καταστεῖ **παγκόσμιος**, χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετο: ἀπὸ τὴ διαγραφή τοῦ κύρους καὶ τῆς αὐθεντίας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀποκαλυμμένου λόγου του, ἀπὸ τὴν προσωπικὴ, οἰκογενειακὴ, κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς εἶναι τὸ φαινόμενο ποὺ παρατηρεῖται σὲ καθολικὴ καὶ παγκόσμια σχεδὸν κλίμακα, οἱ ἄνθρωποι, μεγάλοι καὶ μικροί, νὰ ρυθμίζουν τὴ ζωὴ τους, ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο σύμφωνα μὲ τὶς προσωπικὲς τους ἐπιθυμίες, προτιμήσεις καὶ ὀρέξεις. Τὸ «εὐαγγέλιο» τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων ἔχει δύο μόνον ἄρθρα: τὸ πρῶτο εἶναι, «ἀπαγορεύεται τὸ ἀπαγορεύεται»¹ καὶ τὸ δεύτερο, «ἔτσι μοῦ ἀρέσει»²!

(Συνεχίζεται)

1. Ἡ ἀντίθεση τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων στὶς ἀπαγορεύσεις ὀφείλεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ στὴν ὑπερβολικὴ χρῆση ἀπαγορεύσεων ποὺ ἔκανε ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία στοὺς Δυτικοευρωπαϊκοὺς λαοὺς, μὲ ἀποτέλεσμα, στοὺς τελευταίους αἰῶνες, οἱ ἀτομικὲς ἐλευθερίες νὰ πάρουν τὴν πρώτη θέση στὴν κλίμακα τῶν ἀνθρωπίνων ἀξιών.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι οἱ ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, στὴν Ἁγία Γραφή, εἶναι διατυπωμένες μὲ ἀρνητικὲς ἐκφράσεις «οὐ κλέψης, οὐ φονεύσης, οὐ μοιχεύσης, οὐ... οὐ... κ.λπ.». Οἱ «ἀπαγορεύσεις» ὅμως αὐτὲς δὲν ἔχουν ἀρνητικὸ χαρακτήρα, ἀντίθετα, εἶναι ὀδηγίες ζωῆς καὶ σήματα πορείας. Ἡ ἀρνητικὴ διατύπωση ἔχει καθαρὰ παιδαγωγικὸ χαρακτήρα. Περισσότερα γιὰ τὸ θέμα αὐτό, βλ. στὴ μελέτη μας «Ἀθῶς», β' ἔκδοση, σελ. 129 ἔξ.

2. Ἡ φράση αὐτὴ φανερῶνει τὴν ἀπολυτοποίησιν τῆς προσωπικῆς αὐθεντίας (τοῦ ἀτόμου), σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν αὐθεντία τῶν ἄλλων καί, ἰδίως, μὲ τὸ καθολικὸ κύρος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀποκαλυμμένου λόγου του. Τὸ «ἔτσι μοῦ ἀρέσει» ἐκφράζει μὲ ἓνα σύγχρονο τρόπο τὴν οὐσία τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Μὲ τὴ φράση δηλαδὴ αὐτὴ, ὁ ἄνθρωπος διακηρύττει ὅτι δὲν θέλει νὰ ζεῖ σύμφωνα μὲ τὶς προδιαγραφὰς τοῦ Δημιουργοῦ του, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὶς προσωπικὲς του ἐκτιμήσεις καὶ ἐπιθυμίες.

Ἡ ἀπολυτοποίησιν αὐτὴ τῆς ἀτομικῆς αὐθεντίας θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς ἐκκοσμιευμένους τῆς ἐποχῆς μας ὅτι ἀποτελεῖ τὴν πιὸ μεγάλην κατάκτησιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Τοῦτο ὅμως εἶναι «πλάνη χειρῶν τῆς πρώτης» (Ματθ. κζ' 64). Διότι, ἡ αὐτονόμηση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι ἡ βασικὴ αἰτία τῆς κακοδαμονίας του.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τού κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Καθηγητού Παν/μίου Θεσσαλονίκης

560. Οί έορτές τών Χριστουγέννων και τών Θεοφανείων συνδέονται με πολλά τελετουργικά προβλήματα, που άπασχολούν τούς ιερείς και τόν λαό, και δίδονται από άλλους άλλες άπαντήσεις και λύσεις. Δέν θα ήταν σκόπιμο να αντιμετωπισθούν τά ζητήματα αυτά σε μιá ένóτητα για να υπάρχει μιá ένιαία αντιμετώπισή τους; (Έρώτηση π. Ν.Α., Π.Μ. και πολλών άλλων).

Πράγματι οί δύο αυτές μεγάλες δεσποτικές έορτές παρουσιάζουν πολλά τελετουργικά προβλήματα. Άν κρίνουμε μόνο από τις έρωτήσεις, που κατά καιρούς και από πολλούς έχουν υποβληθεί και έχουν αντιμετωπισθεί από την στήλη αυτή, ένα μεγάλο μέρος από αυτά αναφέρονται κυρίως στις άκολουθίες τών παραμονών τών έορτών αυτών, καθώς και στην λαμπρή κατακλείδα τους, την άκολουθία του μεγάλου άγιασμού τών Θεοφανείων. Τό ότι και μόνο υπάρχουν οί προβληματισμοί αυτοί, είναι παρήγορο δείγμα ζωτικότητας και ενδιαφέροντος. Ως τέτοιοι πρέπει να χαιρετίζονται και να επιλύονται, όσο τούτο είναι δυνατόν. Μ' αυτό τό σκεπτικό, με πολú κόπο και με έπισταμένη αναζήτηση στις πηγές και στην τελετουργική παράδοση της Έκκλησίας, μελετήσαμε κατά τό δυνατόν διεξοδικά πολλά από τά επί μέρους ζητήματα, βάσει τών έρωτήσεων που κατά καιρούς είχαν υποβληθεί. Για μερικά από τά έρωτήματα αυτά δόθηκαν άπαντήσεις, στις όποιες ίσως δέν θα είχε να προσθέσει κανείς κάτι τό περισσότερο ή ουσιαστικότερο. Τό να επανερχόμαστε διαρκώς στα ίδια θέματα, χωρίς να έχουμε να συνεισφέρουμε κάτι τό καινούργιο, είναι άσκοπο και κουραστικό. Για την άγάπη όμως τών πατέρων και τών αδελφών που συνεχίζουν να υποβάλλουν σχετικές έρωτήσεις, είτε γιατί δέν πρόσεξαν τις παλαιότερες άπαντήσεις είτε γιατί δέν ικανοποιήθηκαν από αυτές, επανερχόμαστε στα έρωτήματα αυτά, ανακεφαλαιώνοντας όσα έκτενώς εκεί γράψαμε, παραπέμποντας σ' αυτά για τις λεπτομέρειες και για την κατοχύρωση από τις πηγές όσων γράφονται τώρα, και προσπαθώντας να τά ιδούμε από μιá άλλη πλευρά για να μñ επαναλαμβάνουμε όσα ήδη έχουν λεχθεί.

1. Είναι γνωστό ότι οί πέντε τελευταίες ημέρες τών προεορτίων τών Χριστουγέννων (20-24 Δεκεμβρίου) και οί τέσσερις προεορτίες ημέρες της έορτής τών Θεοφανείων (2-5 Ιανουαρίου) άποτελούν ένα είδος «Μεγάλης Έβδομάδος» τών δύο μεγάλων αυτών δεσποτικών έορτών. Η μίμηση της Μεγάλης Έβδομάδος του Πάσχα συνίσταται στην «μετάφραση» ή

προσαρμογή τών δύο κανόνων, τών τριών τριωδίων και του διωδίου της Μεγάλης Έβδομάδος στα θέματα τών Χριστουγέννων και τών Θεοφανείων, καθώς και στις μεγάλες ώρες και στον έσπερινό της παραμονής με τά πολλά Παλαιοδιαθηκικά άναγνώσματα και την λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου. Άρχαιότερο από όλα αυτά είναι ό έσπερινός, που, περίπου στη σημερινή του μορφή, άπαντά ήδη στο Τυπικό της Άγίας Σοφίας του Θ' αιώνας (κώδ. Πάτμου 266 και Τ. Σταυρού 40). Η δομή του είναι παράλληλη προς τόν έσπερινό του Μεγάλου Σαββάτου και προφανώς έπηρεάζεται από αυτόν, τά πολλά δέ Παλαιοδιαθηκικά άναγνώσματα (όκτώ τά Χριστούγεννα, δεκατρία τά Θεοφάνεια, έναντι τών δεκαπέντε του Μεγάλου Σαββάτου) απέβλεπαν άρχικώς στην κάλυψη του χρόνου που άπαιτούσε τό βάπτισμα τών κατηχουμένων, που γινόταν στο βαπτιστήριο κατά την ώρα αυτή. Η λειτουργία δέ του Μεγάλου Βασιλείου, που έπακολουθεί και στις τρεις περιπτώσεις (Χριστούγεννα, Θεοφάνεια, Μέγα Σάββατο), είναι ή μεγάλη λειτουργία της παννυχίδος, τό πραγματικό άποκορύφωμα της έορτής. Η τέλεση όμως έσπερινής λειτουργίας, που τελείωνε μετά την δευτέρα ώρα της νυκτός, δηλαδή κατά τις 9 μ.μ., και ή κατ' αυτήν κοινωνία προϋπέθετε πλήρη νηστεία από τό δείπνο ή από τά μεσάνυχτα της προηγούμενης ημέρας. Για τό Μέγα Σάββατο δέν υπήρχε πρόβλημα, γιατί είναι τό μόνο Σάββατο που νηστεύεται. Η παραμονή όμως τών Χριστουγέννων και τών Θεοφανείων συμβάινει συχνά να μñ είναι ήμερα νησιμη, δηλαδή να συμπίπτει με Σάββατο ή Κυριακή, ημέρες καταλύσεως της νηστείας. Για τόν λόγο αυτό δέν μπορούσε κατ' αυτές να τελεσθεί έσπερινή λειτουργία, γιατί δέν ήταν νοητό να μένουν οί χριστιανοί άσιτοι σε ήμερα χαράς, όπως ή Κυριακή και κατ' επέκταση και τό Σάββατο. Στις περιπτώσεις αυτές τό πρωί μñ έτελείτο ή συνήθης λειτουργία, τό έσπέρας δέ ή άκολουθία του έσπερινού της έορτής με τά πολλά άναγνώσματα, αλλά χωρίς την θεία λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου. Ο έσπερινός διεκόπτετο μετά την έκτενή, που έπακολουθούσε στο ευαγγελικό άνάγνωσμα.

Σήμερα ισχύει ή ίδια τάξη, μόνο που προστίθενται στις περιπτώσεις αυτές στον έσπερινό λιτή και άπόστιχα. Σήμερα επίσης την κυρία ήμερα της έορτής, όταν αυτή τύχει Κυριακή ή Δευτέρα, τελείται, αντί της λειτουργίας του Χρυσοστόμου, ή λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου, που δέν έτελέσθη κατά την παννυχίδα της έορτής. Οί παλιές διατάξεις δέν αναφέ-

Ἡ θεώρησις τῆς πανανθρωπίνης Ἱστορίας, ὑπὸ τὸ πρίσμα τῶν Χριστουγέννων

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. Εὐθυμίου Ἐλ. Ἐλευθεριάδου
Δρος Θεολογίας, Φιλολόγου, Ὑμνογράφου τῆς Σιωνίτιδος

Τὰ Χριστούγεννα, ἡ πανανθρωπίνη Ἑορτὴ τῆς Αυτρώσεως καὶ τῆς Χαρᾶς, μᾶς θέτουν ἐνώπιον τοῦ στοχαστικοῦ ἐρωτήματος: Διατί συγκατέβη καὶ ἐνηθρώπησεν ὁ Θεὸς Λόγος; Ἡ βᾶσις τῆς ἀπαντήσεως, διατί ἔπρεπε, σαρκωθεὶς καὶ ἐνανθρωπήσας, νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὴν γῆν, ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, εὐρίσκειται, εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν Γραφῶν, τὴν Γένεσιν, πληροφοροῦσαν, ὅτι τὸ Σύμπαν ἐκτίσθη διὰ τὸν Ἄνθρωπον¹.

I. Ἐκ πάντων τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ, «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν», ἐπλάσθη, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, μόνος ὁ ἄνθρωπος. Τὸν «κατ' εἰκόνα Θεοῦ», πλασθέντα ἄνθρωπον, τὸ μέγιστον τῶν δημιουργημάτων, τῆς ἰδιαιτέρας ἐκτιμῆσεως, ἀγάπης καὶ προνοίας τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ, τὸ ἀντικείμενον, ἐκβαλὼν, ἐκ φθόνου, τοῦ Ἐδεμικοῦ Παραδείσου, ὁ ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κτισμάτων Αὐτοῦ Διάβολος, ἐπέχαιρε, διὰ τὴν ἐλεεινὴν τοῦ βασι-

ρονται σ' αὐτό, ἴσως γιατί τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη ἦταν αὐτονόητο. Ἡ λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἦταν ἡ λειτουργία τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν, ἡ δὲ τέλεσός της σὺν ἀνωτέρω περιπτώσεις κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων ὀφείλεται προφανῶς σὲ ἐπιβίωση τῆς παλαιᾶς αὐτῆς τάξεως.

Δεύτερο καὶ σχετικὰ μεταγενέστερο στοιχεῖο τῶν προεορτίων ἡμερῶν εἶναι ἡ, τρόπον τινά, «μεγάλῃ ἐβδομάδα» τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων, πού συνίσταται, καθὼς εἶπαμε, σὴν χρῆσιν κατὰ τίς ἡμέρες αὐτῆς προεορτίων κανόνων, τριωδίων καὶ διωδίου κατὰ προσαρμογὴ τῶν ἀντιστοίχων ὕμνογραφημάτων τῆς Μεγάλῃς Ἑβδομάδος τοῦ Πάσχα, καθὼς καὶ τῶν μεγάλων ὠρῶν τῆς Μεγάλῃς Παρασκευῆς. Ποιητῆς, ἢ μᾶλλον διασκευαστῆς, τῶν ὕμνων αὐτῶν εἶναι ὁ Συμεὼν ὁ Μεταφραστῆς (I' αἰῶνας). Προφανὴς σκοπὸς του ἦταν ὁ ἐξωραϊσμὸς τῶν δύο αὐτῶν μεγάλων δεσποτικῶν ἑορτῶν κατὰ μίμηση τοῦ Πάσχα. Ἡ προεορτία ὅμως ἐβδομάδα τῶν Χριστουγέννων συμπτύσσεται σὲ πέντε ἡμέρες καὶ τῶν Θεοφανείων σὲ τέσσερις. Καὶ σὺν τῶν δύο περιπτώσεσιν οἱ παραμονὲς τῶν δύο ἑορτῶν ἐπέχουν θέσιν Μεγάλῃς Παρασκευῆς καὶ Μεγάλου Σαββάτου συγχρόνως.

(Συνεχίζεται)

λείου πλάσματος, πῶσιν καὶ τὴν ἐν τῇ πῶσει κατάστασιν. «Ἴνα μὴ, λοιπόν, ἐπιχαιρῇ, διὰ τὴν πῶσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Διάβολος, ἦλθεν, ἵνα τὸν ἀποκαταστήσῃ, ὁ σαρκωθεὶς, πρὸς τοῦτο, καὶ ἐνανθρωπήσας, Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ»².

II. Ἡ ἀρξαμένη, ἀπὸ τῆς πῶσεως τῶν πρωτοπλάστων, ἐξαχρείωσις τῶν ἀνθρώπων, μὲ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τὸν φθόνον καὶ τὴν ἀδελφοκτονίαν τοῦ Κάιν³, προὐκάλεσε τὴν θεόθεν τιμωρίαν αὐτῶν, μὲ τὸν, ἐπὶ Νῶε, κατακλυσμὸν. Ἡ περαιτέρω ἐπαύξησις τῆς πονηρίας, διαφθορᾶς καὶ ἐξαχρείωσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀποκορυφωθείσα εἰς τὴν «παρανομίαν» τῆς ὁμοφυλοφιλικῆς σεξουαλικῆς ἀνωμαλίας⁴ τῶν σοδομιτῶν, παραδειγματικῶς ἐτιμωρήθη, ἀπὸ τὸν Θεόν, ῥίψαντα πῦρ οὐρανόθεν καὶ κατακαύσαντα αὐτούς⁵, καὶ διδάξαντα, οὕτω, τὸν Κανόνα τῆς Ἠθικῆς!

III. Ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἰδιαιτέρας μερίμνης καὶ προνοίας τοῦ Θεοῦ, περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐξεδηλώθη, μὲ τὴν ἐκλογὴν, ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, ὡς περιουσίου λαοῦ Αὐτοῦ, ὡς «ἐκλεκτοῦ γένους», τοῦ σημιτικοῦ λαοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ὁ λαός, ὅμως, ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ἔδωκε, Νομοθέτην καὶ Ὁδηγόν, τὸν Μωϋσῆν, παρουσίασεν ἠθικοπνευματικὰ τραύματα καὶ διαστροφάς, ὡς ἡ εἰδωλολατρεία τῆς μοσχοποιίας καὶ ἡ ἀκατάδαστος ἀκολασία τῆς μοιχείας: «ἐξελέξατο μετὰ χρόνους ὁ Θεὸς τὸν Ἰσραήλ. Ἀλλὰ, καὶ οὗτος, διεστράφη καὶ ἐτραυματίσθη, τὸ γένος τὸ ἐκλεκτόν. Μωϋσῆς, γάρ, ἐν ὄρει Θεῷ παρειστήκει, καὶ, ἀντὶ Θεοῦ, μόσχος, ὑπὸ τοῦ λαοῦ προσεκυνεῖτο»⁶. Ἐπὶ τοῦ νομοθέτου Μωϋσέως, τοῦ εἰπόντος: «Μὴ μοιχεύσῃς⁷, ἀνὴρ εἰς κάμινον εἰσελθὼν ἀκολασταίνειν ἐτόλμησεν»⁸.

IV. Πρὸς ἠθικοπνευματικὴν θεραπείαν τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ Ἰσραήλ, μετὰ τὸν Νομοθέτην καὶ Ἠθικοπνευματικὸν Ὁδηγόν, Μωϋσῆν, ἀπεστάλησαν, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Προφῆται. Μολονότι, ὅμως, προσεπάθησαν, μέχρι καταδίωξεων καὶ θανατώσεων αὐτῶν, νὰ ἐκκληρώσουν τὴν ἀποστολήν των, δὲν κατώρθωσαν νὰ θεραπεύσουν τὴν ἠθικοπνευματικὴν τοῦ Ἰσραήλ ἐξαχρείωσιν. Ἀναγνωρίζοντες δὲ τὴν ἀδυναμίαν των, νὰ

ἐπαναφέρουν τὸν «λαὸν τοῦ Θεοῦ», εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀρετὴν, διεξετραγῶδουν τὴν ἐξαφάνισιν παντὸς εὐλαβοῦς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ κατορθοῦντος τὴν ἀρετὴν, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων⁹. Διεπίστωσαν θρηνοῦντες, ὅτι ἀπαξάπαντες οἱ ἄνθρωποι ἐξέκλιναν, ὁμοιοτρόπως ἐξηχρειώθησαν, μὴ ἐναπομείναντος χρηστοῦθους, καθ' ὀλοκληρίαν, ἕως ἐνός¹⁰.

Διεπίστωσαν οἱ ἐπὶ αἰῶνας ἀποστελλόμενοι, ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ¹¹, Προφῆται, ὡς γενικὰ φαινόμενα, τὴν κατάραν, τὴν κλοπὴν καὶ τὴν μοιχείαν καὶ τὸν φόνον, ἐφ' ἅπαν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, μὲ ἀποκορύφωσιν τῆς ἠθικοπνευματικῆς ἐξαχρειώσεως, τὸ ὅτι ἐξέκλιναν, ἔτι καὶ εἰς εἰδωλολατρικὰς ἀνθρωποθυσίας, θυσιάζοντες, εἰς διαφόρους Βάαλ καὶ Μολώχ, ἦτοι εἰς τὰ δαιμόνια¹², καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ τέκνα των, ἐπιδιδόμενοι συναφῶς καὶ εἰς ἕτερα μαρὰ εἰδωλολατρικὰ καὶ δαιμονικὰ ἔργα, τὴν οἰωνοσκοπίαν, τὰς φαρμακείας, τοὺς κλήδονας, καὶ ὄροσκοπία, καὶ ἀναρτήσεις τῶν ἱματίων αὐτῶν, διὰ σχοινίων, ἔτι καὶ ἐγγὺς τοῦ Θυσιαστηρίου¹³.

V. Ἀπεστάλησαν Προφῆται, μετὰ Μωϋσέα, θεραπεῦσαι τὸν Ἰσραήλ. Ἄλλ' ἰατροῦντες, ἀπεκλαίοντο, μὴ περιγενόμενοι τοῦ πάθους, ὡς λέγειν αὐτῶν τινα οἴμοι, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβῆς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν, ἐν ἀνθρώποις, οὐχ ὑπάρχει¹⁴. Καὶ πάλιν ἄρὰ καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεία καὶ φόνος ἐκκέχυται ἐπὶ τῆς γῆς¹⁵. Τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἔθυσαν δαιμονίοις¹⁶. Οἰωνίζοντο καὶ ἐφαρμακεύοντο καὶ ἐκκληδονίζοντο. Καὶ πάλιν τὰ ἱμάτια αὐτῶν δεσμεύοντες σχοινίοις παραπετάσματα ἐποίουν¹⁷ ἔχόμενα τοῦ Θυσιαστηρίου¹⁷.

VI. Σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης κατέκειτο, ὡς ἐν μέγιστον ὀλόσωμον ἠθικοπνευματικὸν τραῦμα! Τὴν βαθεῖαν ἠθικοπνευματικὴν πληγὴν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀσέβειαν, ἀδυνατοῦντες νὰ θεραπεύσουν οἱ Προφῆται, καὶ διαπιστώσαντες ἀπληρυσμένοι, ὅτι ἀδιόρθωτον ἀπεδείχθη τὸ ἠθικοπνευματικὸν κακόν, καὶ ὅτι *δεῖ Θεοῦ μόνου διορθωτοῦ*, ἤρχισαν ἐκλιπαροῦντες τὸν Θεόν, καὶ προφητεύοντες τὴν, *ἐκ Θεοῦ καί, ἀπ' οὐρανοῦ, ἀποστολὴν τοῦ θεοῦ ἀνδρός, ἠθικοπνευματικοῦ Λυτρωτοῦ Μεσσίας*, ἐμφανισθησομένου, μάλιστα, ἐν Ἱερουσαλήμ: «Μέγιστον, οὖν, τὸ τραῦμα τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς, οὐκ ἦν, ἐν αὐτῷ, ὀλοκληρία. Οὐκ ἦν μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμονους¹⁹. Εἶτα οἱ Προφῆται, ἀποκλαιόμενοι καὶ κἀμνοντες, ἔλεγον· τίς δώσει, ἐκ Σιών, τὸ Σωτήριον²⁰; Καὶ πάλιν· γενηθήτω ἡ χεὶρ σου, ἐπ' ἄνδρα δεξιᾶς σου, καὶ ἐπὶ υἱὸν ἀνθρώπου, ὃν ἐκραταίωσας σεαυτῷ²¹. Καὶ οὐ μὴ ἀποστῶμεν ἀπὸ

Σοῦ. Καὶ ἄλλος τῶν Προφητῶν παρεκάλει λέγων· Κύριε κλῖνον οὐρανοὺς καὶ κατάβηθι²². Ὑπερβαίνει τὴν ἡμετέραν ἰατροῦσαν τὰ τῆς ἀνθρωπότητος τραύματα. Τοὺς Προφήτας σου ἀπέκτειναν καὶ τὰ Θυσιαστηρία σου κατέσκαψαν²³. Ἀδιόρθωτον ἡμῖν τὸ κακόν, σοῦ δεῖται διορθωτοῦ²⁴.

VII. Ἡ διαπίστωσις ἡ προφητικὴ, ὅτι τὸ ἠθικοπνευματικὸν ἔσχατον κατάντημα τοῦ, ὡς πῶμα ἐλλεινόν, κατακειμένου ἀνθρώπου, «Θεοῦ μόνου ἔδει διορθωτοῦ», συνέπεσε μὲ τὴν ἐκζητήσιν τῆς πανανθρωπίνης ψυχῆς ὅλων τῶν πλατῶν καὶ τῶν μηκῶν τῆς γῆς καὶ ὅλων τῶν χρωμάτων καὶ τῶν φυλῶν καὶ γλωσσῶν τοῦ τραγικοῦ ὄντος, ἄνθρωπος! Καί, καθὼς, πρότερον, καὶ διὰ μέσου τῆς παχυλοτέρας εἰδωλολατρείας, συνέκλιναν νὰ ἐκζητήσουν, ἐν Ἑλλάδι τὸν Δία, ἐν Ρώμῃ τὸν JUPITER, ἐν Αἰγύπτῳ τὸν Ἄμὸν Ρά, ἐν Βαβυλωνίᾳ τὸν Σάμας, ἐν Περσίᾳ τὸν Ἀχούρα Μάτζδα. Οὕτω διεξεδίκουν, ὡς ἰδικόν των, τὸν ἕνα καὶ μόνον Ζῶντα, Ἀληθινὸν καὶ Παντοδύναμον Θεόν, καταλήξαντες νὰ ἐλπίσουν καὶ εἰς τὸν «Ἄγνωστον Θεόν», τῶν πολλῶν ἀποδειχθέντων ἀνυπάρκων καὶ ἀνωφελῶν²⁵. Τῆς δὲ ἠθικοπνευματικῆς καταπτώσεως καὶ ἐξαχρειώσεως γενικευθείσης, καὶ καταντησάσης εἰς τὸ ἔσχατον, διεπίστωσαν ὅτι: Ματαιοπονοῦν, ζητοῦντες νὰ φθάσουν καὶ γνωρίσουν καὶ οἰκιοποιηθῶν τὸν ἄφθαστον, τὸν ἄπειρον, τὸν ἀόρατον, καὶ ἀσύλληπτον καὶ ἀπερινόητον, «μόνον Ἀληθινὸν Θεόν»²⁶.

(Συνεχίζεται)

1. Κυρίλλ. Ἱερ. Κατήχ. 12,5.
2. Κυρίλλ. Ἱερ. Κατήχ. 12,5.
3. Γεν. 4,8.
4. Ρωμ. 1, 26-27.
5. Κυρίλλ. Ἱερ. Κατήχ. 12,5. 6.
6. Ἐξοδ. 32,1,4.
7. Ἐξοδ. 20,13.
8. Ἀριθ. 25,6. Κυρίλλ. Ἱερ. Κατήχ. 12,6.
9. Μιχ. 7, 1-2.
10. Ψ. 13,3.
11. Πέτρο. 1,21.
12. Ψ. 105,37.
13. Ἀμώς 2,8.
14. Μιχ. 7,12.
15. Ὠσηὲ 4,2.
16. Ψ. 105,37.
17. Ἀμ. 2,8.
18. Κυρίλλ. Ἱερ. Κατήχ. 12,6.
19. Ἦσ. 1,6.
20. Ψ. 13,7.
21. Ψ. 79,18.
22. Ψ. 145,5.
23. Γ' Βασίλ. 19,10.
24. Κυρίλλ. Ἱερ. Κατήχ. 12,7. Σοφ. Σολ. 7,15. Γ' Βασίλ. 19,10.
25. Πραξ. 17,23.
26. Ἰω. 17,3.

Ἡ ποιμαντική τῆς ἐλπίδας

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Κοιτώντας τὴν ἀρθρογραφία μας στὸν «Ἐφημέριο» τῆς τελευταίας τριετίας (1995-1997), εὐκόλα θὰ διαπιστώναμε ὅτι ἓνα μεγάλο μέρος τῆς ἀναφέρεται ἔμμεσα ἢ ἄμεσα στὴν ἐλπίδα.

Αὐτὸ τὸ κάναμε ὄχι μόνο γιατί εἶναι γνωστό, ὅτι «ἐλπὶς γὰρ ἡ βόσκουσα τοῖς πολλοῖς βροτῶν». Ἀκόμα καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος κατατρύχεται ἀπὸ τὴν ἀπελπισία κρατάει πάντα μέσα του μία «σταθερὰ» τῆς ἐλπίδας. Κι αὐτὰ τὰ σταθερὰ ἀναζητοῦμε γιὰ νὰ στηρίξουμε τὸ βίό μας δίπλα σὲ ὅσα σαθρὰ καὶ ἀνισόρροπα δοκιμάζουμε καθημερινά.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι στὴ ζωὴ μας δὲν μπορούμε νὰ βαδίζουμε ἀσυλλόγιστα. Ἡ πορεία μας πρέπει νὰ πηγαίνει βῆμα βῆμα καὶ πάλι τὸ κάθε βῆμα νὰ εἶναι σίγουρο ὅτι πατάει σὲ στέρεο ἔδαφος. Κι ὅταν σχοινοβατοῦμε ὀφείλουμε νὰ πατοῦμε προσεχτικά. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μὴν μετροῦμε τὶς κινήσεις μας. Πρέπει νὰ προχωροῦμε καὶ μὲ περίσκεψη καὶ μὲ αἰδῶ. Νὰ μετροῦμε καὶ νὰ ξαναμετροῦμε. Νὰ γνωρίζουμε τὰ μέτρα μας καὶ νὰ ζυγίζουμε μὲ τὰ σταθμὰ μας γιὰ νὰ μὴ παραπονιόμαστε στὴ συνέχεια, ὅπως τὸ συνηθίζουμε, μὲ ὅλους καὶ μὲ ὅλα. Ἡ σωστὴ ὀριοθέτηση μᾶς τοποθετεῖ ὅπως πρέπει καὶ καθὼς πρέπει στὰ δικά μας ὄρια καὶ στὰ ὄρια τῶν ἄλλων. Ἔτσι ἀποφεύγονται οἱ υπερβάσεις καὶ μπορούμε νὰ βαδίζουμε σὲ δρόμους καὶ διαδρόμους ποὺ εἶναι ἐλεύθερη ἢ διακίνηση σεβόμενοι τοὺς κανόνες τοῦ παιχνιδιοῦ ποὺ εἶναι τελικὰ κανόνες ζωῆς καὶ μὲ τοὺς ὁποίους δὲν μπορούμε νὰ παίζουμε.

Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι κινούμαστε μὲ μία τετράγωνη λογικὴ ποὺ τετραγωνίζει τὸν κύκλο. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὅτι ἀνάλογο πρόβλημα εἶναι καὶ «ὁ κυκλισμὸς τοῦ τετραγώνου»... ἂν θέλετε νὰ μιλάμε μὲ ὄρους τῆς παραδοξότη-

τας ποὺ καὶ αὐτὴ παραμένει μιὰ ἄλλη «σταθερὰ» ζωῆς.

Συχνὰ πυκνὰ στὶς περιπλανήσεις μας στοὺς δρόμους τῆς ποιμαντικῆς διακονίας ἔχουμε συναντήσει παρά-δοξα πράγματα, γινόμενα παρὰ τὴ συνήθεια, τὴ γνώμη ποὺ ἔχουν, δηλαδή, οἱ ἄνθρωποι, γιὰ τὸ ἂν μπορεῖ νὰ συμβεῖ ἢ νὰ μὴ συμβεῖ κάτι τέτοιο. Ἡ Ποιμαντικὴ ὡς γνωστὸν κινεῖται μεταξὺ δυνατοῦ καὶ ἀδύνατου, πιθανοῦ καὶ ἀπίθανου, προσδοκώμενου καὶ ἀπροσδόκητου, θαυμαστοῦ καὶ παράδοξου.

Ἔτσι δὲν μᾶς παραξενεύει ὅτι βαδίζουμε στὴ ζωὴ μας καὶ μὲ ἀγωνίες καὶ μὲ ἐλπίδες. Ὅτι ὑπερβαίνουμε τὴ λύπη μας μὲ τὴν ἐλπίδα ποὺ ἔχει ὄνομα καὶ ἀπευθυνόμαστε σ' αὐτὸν μὲ τὴν στερεὰ πεποίθηση: «Χριστὲ ὁ Θεός, ὁ εἰς σὲ ἐλπίζων, οὐκ ἀποτυγχάνει ποτέ». Ἔτσι μπορούμε νὰ μετατοπιζόμαστε ἀπὸ τὴν «Λυπιὸν» στὴ Χώρα τῆς Ἀλυπίας προσανατολισμένοι στὸν ἀστερισμὸ τῆς ἐλπίδας. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔχουμε καὶ τὸ διεκδικοῦμε δικαίωμα στὸ μέλλον· γινόμεστε συνωμότες μὲ μοναδικὸ σύνθημα καὶ παρὰ σύνθημα τὴν ἐλπίδα. Κάτι τέτοιο εἶναι ὅμως λίαν ρεαλιστικὸ καὶ ἡ Ποιμαντικὴ τῆς ἐλπίδας συνεπάγεται μιὰ φροντίδα: «τὸ χθὲς νὰ συναντᾶει τὸ μέλλον σήμερον», γνωρίζοντας πολὺ καλὰ ὅτι «καὶ τὸ σήμερον εἶναι ἐκεῖνο τὸ αὔριο τοῦ χθὲς...» (Antonio Machado).

Στὸ «ἐδῶ καὶ τώρα» ἡ Ποιμαντικὴ λέει καὶ ναὶ καὶ ὄχι. Δὲν ἐγκλωβίζεται σ' αὐτὸ καὶ μόνο, γιατί ξέρει ὅτι ὑπάρχει καὶ τὸ «ἐκεῖ καὶ τότε» καὶ ὀπισθο— καὶ ἐμπροσθοδρομικέ. Γνωρίζει πολὺ καλά, ὅτι οἱ ἄνθρωποι καὶ ὁ κόσμος στοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται, δὲν ἤλθαν γιὰ νὰ μείνουν. Εἶναι ὁδίτες καὶ πορεύονται πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ δὲν μποροῦν οὔτε νὰ ἐπιστρέψουν πρὸς

Ὁ Χριστὸς τῆς Πάτμου.
Φωτογραφία Ἰ. Στ. Παπαδοπούλου

τε νὰ κάνει πιστευτὰ ὅσα ἀγαπάει καὶ νὰ ἀληθεύει ἐν ἀγάπῃ ἐλπίζοντας. Ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ κόσμος ἔχει ἀνάγκη σήμερα ὅσο ποτὲ ἄλλοτε ἀπ' αὐτὴν τὴν ποιμαντικὴ τῆς ἐλπίδας. Αὐτὴ ἡ Ποιμαντικὴ δὲν εἶναι ἄλλη μία στὴ σειρὰ τῶν *Ποιμαντικῶν τῆς γενικῆς πτώσεως* ὅπως συνηθίζεται νὰ ὀνομάζονται: Ποιμαντικὴ τοῦ ἀρρώστου, τῶν μελλονύμφων, τῶν φυλακισμένων κ.τ.τ. Ἡ Ποιμαντικὴ τῆς ἐλπίδας εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν Ποιμαντικὴ ποὺ στρέφει τὸ ποίμνιο πρὸς τὸν ἕνα καὶ μοναδικὸ Ποιμένα καὶ ἔτσι συντελεῖ στὴ συγκρότηση τῆς μᾶς Ποίμνης ὑπὸ τὸν ἕνα Ποιμένα ποὺ εἶναι ἐλπίδα, ἡ Ἐλπίδα.

Θὰ πρέπει σήμερα, στὶς ἀνοχύρωτες πόλεις μας, νὰ ἐπαναλάβουμε αὐτὸ ποὺ ὁ Αὐγαρος, ὁ τοπάρχης πόλεως Ἐδέσσης, ἔκανε στὴν πόλιν του. Νὰ ὑψώσουμε, δηλαδή, τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ἔστω καὶ χειροποίητη ἡμεῖς καὶ ὄχι τὴν ἀχειροποίητη ποὺ ὕψωσε ἐκεῖνος, θέτοντας τὸ ἴδιο ἐπίγραμμα ποὺ ὕψωσε ἐκεῖνος ἔτσι ὥστε ὅλοι οἱ πολῖτες τοῦ κόσμου, μπαίνοντας καὶ βγαίνοντας ἀπὸ τὶς πόλεις τους, ν' ἀντικρύζουν τὴν ἄχραντη εἰκόνα

τοῦ Κυρίου συλλαβίζοντας στὴν ἀρχὴ καὶ μαθαίνοντάς το ἀπ' ἔξω στὴ συνέχεια:

«Χριστὲ ὁ Θεός,
ὁ εἰς σὲ ἐλπίζων,
οὐκ ἀποτυγχάνει ποτέ».
(Μηναῖον, ΙΣΤ' Αὐγούστου).

τὰ ὀπίσω οὔτε νὰ φέρουν τὰ ἄνω κάτω. Δὲν ὑπολογίζουν πάνω-κάτω ἀλλὰ μὲ ἀκρίβεια, γιὰ νὰ εἶναι ἀκριβεῖς στὸ ραντεβού τους μὲ τὴν ὁποία καὶ τὸν Κύριο τῆς ἱστορίας. Ἐνα ραντεβού ποὺ δίνεται καὶ γίνεται καθημερινά, μὲ πράγματα ποὺ δὲν βλέπουμε καὶ ὅμως εἶναι παρόντα, μὲ χρονικὲς καὶ τοπικὲς ἐσχαιεῖς ποὺ μᾶς ἐγγίζουσιν, μὲ πραγματικότητες ποὺ γευόμαστε ἤδη ἀπὸ τώρα.

Ἡ Ποιμαντικὴ τῆς ἐλπίδας ἔχει αὐτὸ τὸ μεγάλο προσόν: νὰ προσανατολίζει στὸ μέλλον χωρὶς νὰ χάνει τὸ παρὸν καὶ τὸ παρελθόν· νὰ δείχνει πρὸς τὴν καινὴ κτίση χωρὶς νὰ χάνει ἀπὸ τὰ μάτια τῆς τὸν παρόντα κόσμο. Ἐπιστρατεύει καὶ τὶς τριῖδυμες ἀδελφές, τὴν πίστη, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγάπη, ἔτσι ὥσ-

Εὐαγγ. Γ. Καρακοβούνη
Ἡ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΜΕΤΑΛΗΨΕΩΣ
Εἰσαγωγή, κείμενο, μετάφραση

Στὴν ἐπιτυχημένη σειρὰ τευχιδίων τῆς θείας Λατρείας, σὲ πολυτελῆ ἔκδοση, κυκλοφόρησε καὶ τὸ παρόν, σὲ δίχρωμη ἐκτύπωση καὶ ἐξώφυλλο σὲ τετραχρῶμα. Σὲ παράλληλες σελίδες παρατίθεται τὸ ἀρχαῖο κείμενο καὶ ἡ μετάφραση σὲ ἀπλὴ δημοτικὴ, γεγονός ποὺ βοηθᾷ τὸν προσευχόμενο ἢ ἀναγνώστη στὴν κατανόηση τῶν ὑψηλῶν νοημάτων τῆς Ἀκολουθίας τῆς Μεταλήψεως.

Τηλεμαραθώνιος φιλανθρωπίας

Τò φαινόμενο τῆς δημόσιας φιλανθρωπίας ἔκανε καί πάλι τὴν ἐμφάνισή του, μέσα ἀπὸ τὴν αὐλαία ἐνὸς ὑπερθεάματος. Τῶν τηλεμαραθωνίων. Τὴν περιοχὴ τῆς συγκίνησης ἔρχονται νὰ ἐπισκεφθοῦν καὶ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ «σόου». Ἄλλὰ ὅσο κι ἂν κύριος ὠφελούμενος ἀπὸ τὴ φτηνὴ φαντασμαγορία τοὺς εἶναι ὁ διοργανωτῆς - φορέας καὶ ὁ τηλεπαρουσιαστῆς - ἱεροκήρυκας, κάτι περισσεύει καὶ γιὰ τὰ «θύματα» ποὺ ἀναλαμβάνουν νὰ ἀνακουφίσουν. Στους ὑστεροῦντες θὰ προσμετρηθεῖ τὸ ὑλικὸ ὄφελος, ὅταν τὰ φῶτα σβήσουν καὶ τὸ τουρνουὰ προσφορῶν τελειώσῃ. Φυσικὰ καὶ οἱ «ἀγαθοεργοῦντες» θὰ κερδίσουν: Ξέρουν αὐτοὶ πῶς θὰ ἐξαργυρώνουν ἠθικὰ εὖσημα καὶ ἀριστεία.

Τὸ ζήτημα, βέβαια, εἶναι ὅτι γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἢ τηλεόραση ἀναλαμβάνει νὰ ὑποκαταστήσῃ θεσμούς. Ἄναγορεύει ἥρωες τῆς συμπόνοιας, ἐκεῖ ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ δουλεύουν ἀφανεῖς λειτουργοί. Ἄλλὰ τὴν ἀνθρωποφαγικὴ καλοσύνη τῆς μικρῆς ὀθόνης, ποὺ ὀρέγεται προγραμμαμένους γιὰ νὰ ἐξαρθεῖ δὲν τὴν συνδουλιζοῦν παρὰ τὰ κενὰ τόσο τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς ὅσο καὶ τῆς κοινῆς ὄσων συγκροτοῦν τὶς ὀργανωμένες πολιτείες. Ὅμως ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰ Εὐαγγέλια ἀπευθυνόμενα στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ καθενὸς μας παροτρύνουν καὶ τόνιζουν νὰ ἀποσυνδέσουμε δεξιὸ ἀπὸ ἀριστερὸ χέρι. Εὐεργετώντας νὰ περιβληθοῦμε τὴν μυστικότητα. Νὰ ἀπεκδυθοῦμε ὅποιαδήποτε ἀμοιβή, πέραν τῆς ἠθικῆς· γιατί ἄς μὴ γελιόμαστε: ἡ δημοσιότητα συνιστᾷ μιὰν ἀνταμοιβή, ὄχι ἀπλῶς συμβολικὴ ἀλλὰ ἀπόλυτη καὶ ἄμεσα ἐξαργυρώσιμη.

Ποιὸς θὰ ἀρνηθεῖ ὅτι στὴν καρδιὰ τῆς δημόσιας φιλανθρωπίας ἐνεδρεύει τὸ ἀμάρτημα τῆς ὑπεροψίας. Ἡ ἐπιδίωξη προβολῆς; Ὁ κομπασμός; Ἡ ἀλαζονία; Καὶ ποὺ ὅλα μαζί συνθέτουν τὴν ψυχικὴ ἰδιοσυστασία ὁποιοῦ προσφέρει σὲ κοινὴ θεά, ὁποιοῦ ναρκισσεύεται μπροστὰ στὸν καθρέφτη τοῦ ἀλλότριου πόνου. Ἐμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἄς ἔχουμε πάντα ὑπ' ὄψη μας αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ ποιητῆ:

«Ὅλα πασχίζω νὰ τὰ καταλάβω μὰ δὲν βλέπω, πῶς κάθε ἄλλη ζωὴ ποὺ δική μου δὲν εἶναι, ἐμένα περιέχει.

Ὁλόκληρος εἶμαι συμπόνοια μὰ θὰ ἔθελα ἀπὸ ἄλλους δρόμους νὰ φτάσω σὲ τούτη τὴν ἀλήθεια· νὰ μποροῦσα κι ἐγὼ ν' ἀγαπήσω ὅλα τὰ πρόσωπα ἕνα πρὸς ἕνα ὅλα τὰ πλάσματα ἕνα πρὸς ἕνα.

Ἐκκλησιαστικοὶ θησαυροὶ στὰ χέρια ἀρχαιοκαπήλων

Δεκαπέντε κιβώτια καὶ βαλίτσες γεμάτα ἀρχαιοθητες ἀνυπολογίστου ἀξίας ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸ τουρκοκρατούμενο τμῆμα τῆς Κύπρου, ἀνακάλυψαν οἱ γερμανικὲς διωκτικὲς ἀρχὲς τὸν Ὀκτώβριο στὸ Μόναχο τῆς Γερμανίας.

Τὰ κλοπιμαῖα βρέθηκαν στὴν κατοχὴ τοῦ Τούρκου ἀρχαιοκαπήλου Αἰντὶν Νπιτςμὲν ὁ ὁποῖος καὶ συνελήφθη. Οἱ εἰκόνες καὶ τὰ τμῆματα τῶν τοιχογραφιῶν πιστεύεται ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὸ ναὸ τοῦ Ἀντιφωνητῆ, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα μνημεῖα τοῦ νησιοῦ. Τὰ ἔργα τέχνης ποὺ ἐκλάπησαν θὰ ἐπιστραφοῦν στὴν Κυπριακὴ Ἐκκλησία γιὰ νὰ φυλαχθοῦν σὲ ναοὺς στὸ ἐλεύθερο τμῆμα τοῦ νησιοῦ. Ἡ συστηματικὴ σύλληψη ἐκκλησιῶν στὰ Κατεχόμενα ἔγινε θέμα καὶ στὰ περιοδικὰ «Ὀμπσέμβερ» καὶ «Σπίγκελ». Τὸ «Σπίγκελ» μάλιστα παρατηρεῖ ὅτι «μόλις οἱ Τούρκοι κατέλαβαν τὸ βόρειο τμῆμα τῆς Κύπρου, λεηλατήθηκαν δεκάδες ἐκκλησιῶν».

Τὰ Θρησκευτικὰ στὰ σχολεῖα

Στὰ χέρια μας ἔχουμε πολλὲς διαμαρτυρίες Ἐνώσεων Θεολόγων ὅλης τῆς χώρας ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων γιὰ τὸν ὑποβιβασμὸ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν στὴν ἐκπαίδευση καὶ πιὸ εἰδικὰ στὸ Λύκειο. Τὸ βλέπουν σὰν μάθημα δευτερευούσης σημασίας. Βλέπετε ἡ τεχνολογικὴ ἐποχὴ μας ἔχει ἄλλες κατευθύνσεις. Οἱ ἀπαιτήσεις τῆς Εὐρώπης εἶναι καθαρὰ λογικὲς καὶ οικονομικὲς.

Ἐμεῖς ὅμως σὰν λαὸς καὶ σὰν ἔθνος ἔχουμε πολλὲς ἰδιαιτερότητες. Τὴν ἱστορία μας, τὶς πολιτιστικὲς μας ρίζες, τὴν ὀρθόδοξη πίστη μας. Στὴ Δύση, στὴν Εὐρώπη ὅλα τὰ ἔχουν καταργήσει καὶ τὰ ἔχουν ἰσοπεδώσει. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα τὰ βλέπουμε. Διερωτηθήκαμε ἄραγε γιατί αὐτὴ ἡ ἔκρηξη τοῦ παραλογισμοῦ καὶ τῆς φυγῆς τῶν «πολιτισμένων» τῆς Δύσης; Γι' αὐτὸ ἂν δὲν θωρακίσουμε τὴ νέα γενιὰ μὲ πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ ἐφόδια, διακυβεύουμε τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους μας.

Ἄρχιμ. Μ. Φ.

Ἄν θέλεις νὰ ἀκούγεται ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ ραδιοκύματα, ἐνίσχυσε τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς, τὸν 89,4 FM STEREO. Ἀριθμὸς λογαριασμοῦ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς: 146/558090-03.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΟΧΙ ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΟ ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΗΣ ΕΦΕΣΟΥ

Τῆς κ. Ειρήνης Οικονομίδου, πτυχ. Θεολογίας
Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν καὶ Διπλωμ. Ξεναγού

Ἡ Ἐφεσος, ἡ ἀρχαία αὐτὴ ἑλληνικὴ πολιτεία τῆς Ἰωνίας (Μ. Ἀσία), ἀπέναντι ἀκριβῶς στὴν Σάμο, ἐγίνε μεγάλο Ἀποστολικὸ προσκύνημα, ἤδη ἀπὸ τὰ ἀρχαία χριστιανικὰ χρόνια, γιατί ἐκεῖ κήρυξαν τὸ Εὐαγγέλιο οἱ δύο μεγάλοι Ἀπόστολοι: ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, τοῦ ὁποῦ ὁ τάφος, ἀπ' ὅπου μετέστη στοὺς Οὐρανούς (26.9) βρίσκεται στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου τῆς Ἐφέσου, πὺν δεσπάζει τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἀργότερα ρωμαϊκῆς πολιτείας.

Οὔτε ἡ Ἀποστολικὴ Παράδοσις, οὔτε οἱ Ἐπτὰ Οἰκουμέν. Σύνοδοι, ἀκόμη περισσότερο ἡ Γ' ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμέν. Σύνοδος (431 μ.Χ.), οὔτε οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἀναφέρουν Θεομητορικὸ προσκύνημα στὴν Ἐφεσο.

Ἡ ἄποψις ὅτι στὴν Ἐφεσο ὑπάρχει ἡ οἰκία καὶ ὁ τάφος τῆς Θεοτόκου εἶναι ἕνας μῦθος τοῦ Ρωμαιοκαθ/ομοῦ πὺν ἀρχισε τὸν 19ο αἰ. Ὑπάρχουν ὁμως ἀτράνταχτα ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα περὶ τῆς ἀληθείας. Ἡ Παναγία οὔτε πῆγε οὔτε ἐτάφη στὴν Ἐφεσο, γιατί, σύμφωνα μὲ τὸν Μέγαν Συναξαριστὴν, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀρχισε τὸ ἀποστολικὸ του ἔργο στὴν Μ. Ἀσία μετὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τῆς Παναγίας ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπειδὴ, ὅπως ξέρομε ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, ὁ Κύριος τῆς Δόξης τὸν εἶχε καταστήσει προστάτη τῆς Παναγίας, τὴν πῆρε σπίτι του («εἰς τὰ ἴδια», ὅπως λέγει τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο (19,27) στὴν Γεθσημανὴ ὅπου κατοικοῦσε. Δὲν μπορούσε ὡς προστάτης τῆς νὰ τὴν ὀδηγῆ σ' αὐτὰ τὰ δύσκολα γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνὴ ταξίδια πὺν εἶχαν καὶ τόσοις κινδύνους. Τὸ σπίτι λοιπὸν καὶ ὁ τάφος τῆς Παναγίας ἦταν στὴν Γεθσημανὴ (Ἱερουσαλήμ). Ὁ Τάφος δὲ ὅπου ἐνεταφιάσθη ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ἀπὸ ὅπου μετέστη στοὺς Οὐρανούς, εἶναι σήμερα μεγάλο Θεομητορικὸ Προσκύνημα τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὁ Τάφος αὐτὸς τῆς Θεοτόκου πὺν ἐπισκεπτόμαστε σήμερα στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ ἦταν ὁ οἰκογενειακὸς Τῆς τάφος μέσα σὲ ἕνα μεγάλο σπηλαιώδη χῶρο, ὅπου εἶχαν ταφῆ καὶ οἱ γονεῖς τῆς καὶ ὁ Μνήτωρ Ἅγιος Ἰωσήφ. Ἀλλὰ καὶ ἡ Βυζαντινὴ ὑμνογραφία τοῦ Δεκαπενταῦγουστου μᾶς λέγει τὰ λόγια τῆς Παναγίας: «Γεθσημανὴ τῷ χωρίῳ κηδεύσατέ μου τὸ σῶμα...». Τὴν μετάστασι Τῆς μετὰ τὴν Κοίμησι στὴν Γεθσημανὴ ἀναφέρει ὁ Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς (Ε.Π. Migne 96,721).

Αὐτὸς ὁ μέγας Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ 8ου αἰ. πὺν ἔγραψε τόσα Θεομητορικὰ κείμενα δὲν μᾶς λέγει τίποτε γιὰ σπίτι ἢ γιὰ τάφο τῆς Παναγίας στὴν Ἐφεσο, οὔτε καὶ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιος πὺν ἔλαβε μέρος στὴν Δ' Οἰκουμέν. Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος (481 μ.Χ.), στὸν ὁποῖο παραπέμπει ὁ Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς (Ε.Π. Migne 96,721-753).

Ἄλλες πηγὲς πὺν ἀποδεικνύουν λανθασμένη τὴν ἄποψι τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν περὶ οἰκίας καὶ τάφου τῆς Παναγίας στὴν Ἐφεσο, εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

1) «Τὸ Ὀδοιορικὸ τῆς Αἰθερίας» (προσκυνητρίας ἐκ Γαλλίας) πὺν ἦταν σύγχρονη τοῦ Ἅγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (4ος-5ος αἰ.) καὶ ἡ ὁποία γράφει: «Θὰ πάω νὰ προσευχηθῶ στὸν τάφο τοῦ Ἅγ. Ἰωάννου στὴν Ἐφεσο», δίχως νὰ ἀναφέρει λέξι γιὰ τὸν τάφο ἢ οἰκία τῆς Παναγίας.

2) Ὁ Κόμης Ροκινιὺ ντὺ Φωβέλ στὸ βιβλίον του «Τρεῖς μῆνες στὴν Ἀνατολή» (Παρίσι, 1871) ἀναφέρει τὸ σπίτι καὶ τὸν τάφο τῆς Παναγίας στὴν Γεθσημανὴ καὶ προσθέτει: «Ἡ ἄλλη ἰδέα τῆς Ἐφέσου σερρεῖται ἀποδείξεων καὶ εἶναι ἀβάσιμη».

3) Οἱ Gabrol καὶ Lecleiq στὸ λεξικὸ «Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Λειτουργικῆς» στὴν λέξι «Ἅγ. Ἰωάννης» σελ. 135 γράφουν: «Ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Ἐφέσου δὲν ἀναφέρει καθόλου τὸν τάφο τῆς Παναγίας στὴν Ἐφεσο. Καὶ αὐτὸ εἶναι περὶεργο, ἂν ὁ τάφος ἦταν πραγματικὰ ἐκεῖ».

4) Πολλὰ Σουλτανικὰ Φιρμάνια ἀναφέρουν τὸν Τάφο τῆς Παναγίας στὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπως τὸ Φιρμάνιον τοῦ Σουλτάνου Σελήμ τοῦ Τρομεροῦ (1517) τοῦ κατακτητοῦ τῶν Ἱεροσολύμων. Ἀναφέρει «τὸ ἔξω τῆς πόλεως μνήμα τῆς Δεσποίνης (Χατοῦν) Μαριάμ». (Μετὰφρασις στὰ ἑλλην. στὴν «Ἱεροσολυμιάδα» τοῦ Γρηγ. Παλαμά, Ἱεροσολ. 1862, σελ. 470).

Ὑπάρχουν ἐπίσης πὺν σύγχρονες μαρτυρίες Ρωμαιοκαθολικῶν:

1) «Ὁ Τάφος τῆς Παναγίας στὴν Ἱερουσαλήμ» ὑπὸ τοῦ P. Barnabe d' Alsace O. F. M. φραγκισκανοῦ μισσιοναρίου (1903).

2) «Οὔτε Ἐφεσος, οὔτε Παναγία Καπουλοῦ, ἀλλὰ Ἱερουσαλήμ», ὑπὸ Jean Marta, ἀποστολικοῦ μισσιοναρίου. Ἐκδοσ. Ἱερουσαλήμ 1910.

3) Στὸ Ἄλμπουμ γιὰ τὶς ἀνασκαφὲς στοὺς Ἅγ. Τόπους γιὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς Βασιλικῆς τῆς «Ἄγω-

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΗΣ ΚΡΟΝΣΤΑΝΔΗΣ*

Τού πρεσβ. κ. Δημητρίου Βασιλειάδη

Ένας βιογράφος αναφέρει ότι συνέβη μερικές φορές να έχη δώσει τα παπούτσια του σε κάποιο δυστυχή. Σημειώνει μάλιστα ότι για πολύ καιρό δεν αποφάσιζε να γράψη τὸ γεγονός αυτό, πριν τὸ ἐξακριβώσει πλήρως²¹.

Ἄλλὰ ὁ Ἰωάννης δὲν περιόριζε τὴν ὑλική του βοήθεια πρὸς τοὺς φτωχοὺς σὲ ἀπλὲς χρηματικὲς προσφορές. Συχνὰ προσωπικὰ ὁ ἴδιος τοὺς ἀγόραζε ὅ,τι εἶχαν ἀνάγκη. Μέχρι καὶ τρόφιμα γιὰ τὴν ἄμεση συντήρησι τῶν ἀρρώστων, ποὺ δὲν εἶχαν κανέναν γιὰ νὰ τοὺς ἀγοράσῃ. Τοὺς ἔφερε γιὰ τροπὸν καὶ πολλὰς φορές ὁ ἴδιος πήγαινε γι' αὐτοὺς στὸ φαρμακεῖο.

Ὅλα αὐτὰ ἤδη φαίνονταν ἀσυνήθιστα καὶ ὅταν ἀργότερα πίσω του ἀκολουθοῦσε πλῆθος ἀπὸ ζητιάνους, τοῦτο ἄρχισε νὰ προκαλῆ δυσφορία στὴν κοινωνία τῆς Κρονστάνδης.

Μερικὲς φορές συνέβαινε νὰ συναντήσῃ τὸν ἅγιο Ἰωάννη καὶ μόνο του νὰ περπατᾷ στὸ δρόμο μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια στὸ στήθος καὶ μὲ βλέμμα καρφωμένο στὸ βάθος.

Δὲν ἔπανε νὰ ἐνοχλῆ πολλοὺς καὶ μάλιστα τοὺς πολιτικοὺς παράγοντες καὶ τὰ ὑψηλὰ πρόσωπα τῆς κοινωνίας μὲ τὶς φροντίδες του γιὰ τοὺς διάφορους δυστυχεῖς. Καὶ παρ' ὅλους τοὺς χλευασμοὺς τραβοῦσε ἀκαμπτος τὴν πορεία του. Ὅταν τοῦ

ἔλεγαν ὅτι τὸν θεωροῦν παράφρονα, ἀπαντοῦσε: «Καὶ μ' αὐτό τί; ἄς μὲ θεωροῦν τρελλό». Στὴ σύζυγό του, ἢ ὁποῖα δὲν εἶχε καταλάβει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τίς ἐπιδιώξεις του, ἔλεγε: «Εὐτυχισμένες οἰκογένειες, Λίτσα, καὶ χωρὶς ἐμᾶς ὑπάρχουν ἀρκετές... Ἐγὼ καὶ σὺ ἄς ἀφιερῶσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας στὴν ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ»²².

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης καταλάβαινε ἀσφαλῶς ὅτι μὲ τὶς δικές του προσφορὲς μόνο, δὲν θὰ βοηθοῦσε ἀρκετὰ τὸν πτωχόκοσμο τῆς Κρονστάνδης. Καταλάβαινε ἀκόμη ὅτι ὠρισμένες κατηγορίες ἐναντίον του, ἦταν δίκαιες. Κυρίως ἡ κατηγορία ὅτι μὲ τὶς ἐλεημοσύνες του ἐνθαρρύνει τὴν ἀεργία καὶ ἐπαιτεία.

Παρ' ὅλες τὶς φροντίδες του, μόνο στὸ δέκατο ἔβδομο ἔτος τῆς ἱερωσύνης του μπόρεσε νὰ ὀργανώσῃ μία περισσότερο οὐσιαστικὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ φιλανθρωπικὴ κίνησι. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ χρήματα. Σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαία χριστιανικὴ παράδοσι σκεπτόταν ὄχι μόνο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποῖους ἔπρεπε νὰ βοηθῆ, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ μπορούσαν νὰ βοηθοῦν. Ἐγνώριζε ὅτι τίποτε δὲν ἐξευγενίζει καὶ δὲν πλησιάζει τοὺς ἀνθρώπους τόσο, ὅσο ἡ ἐργασία στὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο.

Διαβάζοντας τὶς ἐκκλήσεις²³ τὶς ὁποῖες ἀπήλυθνε στοὺς κατοίκους τῆς Κρονστάνδης, βλέπουμε καθαρὰ ὅτι σκεπτόταν καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐκείνους ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ τοὺς βοηθήσουν καθὼς καὶ ὀλόκληρη τὴ χριστιανικὴ κοινωνία. Οἱ ἐκκλήσεις του εἶχαν δημοσιευθῆ τὸ 1872 στὴν ἐφημερίδα «Κρονστάντσκι Βέστνικ» (Κρονστανδικὸ δελτίο εἰδήσεων). Μὲ τὶς δημοσιεύσεις αὐτὲς ὁ π. Ἰωάννης ἐκτιμήθηκε ἀπὸ πολλοὺς καὶ ἡ διοίκησις τῆς πόλεως, ἡ Δούμα, ἀνταποκρίθηκε ἀρκετὰ στὴν ἐκκλησί του, ἂν καὶ ἀνεπίσημα.

Χρειάσθηκαν τουλάχιστον ἑννέα χρόνια γιὰ νὰ θεμελιωθῆ ἡ Ἐργατικὴ Ἐστία. Τὸ ἔργο ὀλοκληρώθηκε τὸ 1881 καὶ τὰ ἐγκαίνια ἔγιναν στὶς 12 Ὀκτωβρίου 1882. Ἐνωρίτερα, τὸ 1874, συγκροτήθηκε ἡ Ἐνοριακὴ Πρόνοια γιὰ τοὺς πτωχοὺς. Στὴν Πρόνοια, ἐνῶ μῆταν ὑπεύθυνοι ἀντιπρόσωποι τῶν ποικίλων τάξεων, εἶχαν ὅλοι μία ἐξαιρετικὰ ἄρμο-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 327 τοῦ ὑπ' ἀρ. 18 τεύχους.

νίας» στὴν Γεθσημανῆ, ὑπάρχει ἡ πληροφορία: «...Οἱ Σταυροφόροι κατὰ τὴν λιτανεία ποὺ προηγήθηκε τῆς τελευταίας ἐπιθέσεως σταμάτησαν ἐμπρὸς τὸν τάφο τῆς Παναγίας (σελ. 17). Στὴν σελίδα 18 προσθέτει: «...ἀναστήλωσαν τὸν τάφο τῆς Παναγίας». (Αὐτὴ ἡ ἀναστήλωσις εἶναι ἡ πρόσοψις τοῦ τάφου τῆς Παναγίας ὅπως τὴν βλέπομε σήμερα στὴν Γεθσημανῆ).

Σημ. Ἡ Κοίμησις τῆς Παναγίας ἔγινε τὸ 57 μ.Χ. καὶ ἡ ἀφιξὶς τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου στὴν Ἐφεσο τὸ 69 μ.Χ.

Βιβλιογραφία: «Ὁ Τάφος τῆς Παναγίας», ὑπὸ Θεοφ. Μέντζου. Ἀθήνα 1955, Ἔκδοσ. Ἀποστολ. Διακονίας (Βιβλ/κη Ἱ. Συνόδου, Μονὴ Πετράκη).

— «Ἀποστολικά Πρόσκυνήματα στὴν Ἑλλάδα» (ἑλλην., γαλλ., ἀγγλ.) ὑπὸ Θεολόγου Εἰρήνης Οἰκονομίδου, Ἔκδοσ. «Τῆνος» 1993-94.

νική συνεργασία. Αυτό οφείλεται στην προσωπικότητα του αγίου Ιωάννου, που ήξερε να ένώνει τους πύδ διαφορετικούς χαρακτήρες. Σ' αυτόν επίσης ανήκει όχι μόνο ή αρχή, ή δημιουργία, αλλά και ή διεύθυνσις του έργου. 'Αφιερώθηκε στην μνήμη του αυτοκράτορος 'Αλεξάνδρου Β' του 'Ελευθερωτού, που είχε δολοφονηθή την προηγούμενη χρονιά. 'Ο ναός που κτίσθηκε κοντά στην 'Εστία αφιερώθηκε στον 'Αγ. 'Αλέξανδρο Νέφσκυ.

Τό 'Ιδρυμα, τό όποιο άργότερα μεγάλωσε και έγινε όλόκληρη πολιτεία, ξεκίνησε με δύο έργαστήρια έπεξεργασίας ξύλου και χαρτιού. Στα έργαστήρια αυτά τό 1902 δούλευαν 7.281 άτομα. Στους αρχάριους εργάτες δίνονταν μία εύκολη εργασία, που να μην απαιτή γνώσεις παρά μόνο καλή θέλησι. Κύριος στόχος ήταν να μπορέσουν να μπουν οι ξεσυνηθισμένοι από την εργασία άνθρωποι στον δρόμο του κόπου και να θερίσουν άμέσως τους έστω και λιγοστούς καρπούς των φιλοτίμων προσπαθειών τους. Για τά παιδιά και τους εφήβους άνοιγόταν ή προοπτική να αποκτήσουν ένα πολύτιμο κεφάλαιο γνώσεων, την βασική και ειδική επαγγελματική γνώσι.

Στην 'Εστία υπήρχαν για τον σκοπό αυτό τά εξής μορφωτικά ιδρύματα²⁴:

α) Στοιχειώδης σχολή, που λειτουργούσε δωρεάν και τό 1903 έμαθήτευαν 259 παιδιά.

β) 'Εργαστήριο για την εκμάθησι διαφόρων επαγγελμάτων, κυρίως ξυλουργικής φύσεως, δυνάμεως 30 ατόμων.

γ) Τμήμα ζωγραφικής, δυνάμεως 30 ατόμων.

δ) 'Εργαστήριο γυναικείων επαγγελμάτων, κυρίως για νέες, με τμήματα ραπτικής, κοπτικής και κεντήματος, δυνάμεως 50 ατόμων.

ε) 'Εργαστήριο ύποδηματοποιίας.

στ) Παιδική βιβλιοθήκη. Τό 1896 διέθετε 2.687 τόμους.

ζ) Ζωολογική συλλογή.

η) Τμήμα γυμναστικής.

'Εδώ πρέπει να προσθέσουμε ένα βιβλιοπωλείο για μεγάλους και ένα ξεχωριστό για παιδιά.

Κοντά στην 'Εργατ. 'Εστία λειτουργούσαν και τά έπόμενα μορφωτικά και ψυχαγωγικά κέντρα:

α) Σχολείο της Κυριακής, ένας πρόδρομος του κατηχητικού σχολείου, χωρισμένο σε τμήματα ανάλογα με τό μορφωτικό επίπεδο των πιστών. Τό 1897 τό παρακολουθοῦσαν 133 άνδρες και 34 γυναίκες, οι περισσότερες ηλικίας κάτω των 20 ετών.

β) Κέντρο λαϊκών διαλέξεων με κατάλληλο φωτισμό και καμιά φορά με υπόκρουσι έκκλησια-

στικής μουσικής. Τά θέματα των διαλέξεων ήταν θρησκευτικά, ιστορικά και λογοτεχνικά. Τό 1898 ή μέση συμμετοχή έφθανε τά 264 άτομα.

γ) Λαϊκό άναγνωστήριο. Οι μικροί άναγνώστες έπειρναν με τόση λαχτάρα τά εικονογραφημένα περιοδικά, ώστε αναγκάσθηκαν να τά μοιράζουν κάθε βράδυ.

δ) Δανειστική βιβλιοθήκη. 'Εδώ ό άναγνώστης πλήρωνε 30 καπίκια τον μήνα και 2 ρούβλια για έγγύησι.

'Η 'Ενοριακή Πρόνοια έτύπωνε ώρισμένα βιβλία, κυρίως φυλλάδια, με έργα του αγίου Ιωάννου. 'Η οικονομική της βοήθεια συντηρούσε:

α) 'Ορφανοτροφείο και νηπιαγωγείο δυνάμεως 50 τροφίμων.

β) 'Εξοχικό οίκημα για τά παιδιά.

γ) Πτωχοκομείο γυναικών δυνάμεως 22 τροφίμων.

δ) Μεγάλο πέτρινο οίκημα που ιδρύθηκε τό 1888 για διανυκτέρευσι 84 άστέγων άνδρων και 24 γυναικών. 'Η πληρωμή ήταν 3 καπίκια για μιá νύχτα.

Σ' όλα αυτά πρέπει να προσθέσουμε την ιατρική βοήθεια, την διατροφή, και την οικονομική ένισχυσι. Τό 1896 από τό δωρεάν ιατρείο πέρασαν 2.721 άσθενείς. 'Η λαϊκή τραπεζαρία που λειτουργούσε 11 ώρες την ήμέρα, έτοίμαζε 400 μέχρι 800 μερίδες καθημερινά.

'Η 'Εστία είχε επίσης και κήπο λαχανικών στην περιοχή της παιδικής έξοχής. 'Η Πρόνοια έδινε βοηθήματα με τη μορφή χρημάτων, ρουχισμού, ύποδημάτων ή άλλων χρεωδών. Για την ουσιαστική βοήθεια εκείνων που είχαν πραγματική ανάγκη, προηγουμένως μάζευαν συστηματικά στοιχεία της καταστάσεώς τους. Τό 1891, όταν ή δημοτικότητα του 'Αγίου έλαβε πανρωσικές διαστάσεις και άρχισαν να συρρέουν στην Κρονστανδη πυκνά πλήθη προσκυνητών, κτίσθηκε ξενοδοχείο με τμήμα δωρεάν διαμονής για τους πτωχότερους καθώς και τμήμα διαμονής με άντίτιμο.

(Συνεχίζεται)

21. 'Ορα «'Ιωάννης της Κρονστανδης», σελ. 36.

22. Αυτόθι σελ. 41.

23. Αυτόθι σελ. 43.

24. Αυτόθι σελ. 48.

ΧΑΡΙΣΤΕ ΣΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΑΓΑΠΑΤΕ
ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΑΣ
ΒΙΒΛΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΑΠΟΣΤ. ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΤΟΥ ΑΘΩΝΟΣ

Τοῦ κ. Στέλιου Ι. Κοφαχείλη

Ἄγιον Ὅρος, ἓνας τόσο μικρὸς σὲ ἔκταση τόπος ποῦ προσέφερε τοὺς πῶς πολλοὺς ἥρωες τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος, ἐνάρετους ἀγίους, σοφοὺς ἄνδρες ἠθικολόγους. Ὁρος ὀνομαστὸν καὶ μέγα, ἀκρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἔθνοφρουρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὁρος ποῦ προσφέρει στὴν ἀνθρωπότητα τὴν εὐωδία του, τὴν γενεὰ τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἀγίους. «Τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται;» (Ψαλμὸς τοῦ Δαυΐδ). Τὸ Ὅρος αὐτὸ δίκαια ἐκλήθη ἅγιον. Λαμπρὲς προσωπικότητες ἐμόνασαν ἐδῶ καὶ μὲ τίς θρησκευτικὲς διδασχὲς καὶ πνευματικὲς νοουθεσίες τοὺς διέσωσαν καὶ διετήρησαν τὴν πίστη στοὺς ἐλεύθερους καὶ ὑπόδουλους ἀδελφούς μας (Ἄγ. Ὅρος, Ἀνδρέου Μοναχοῦ, Ἀθήνα 1997, σελ. 205-206).

Ἡ Παναγία κατέδειξε στὸν Ἄγ. Πέτρο Ἀθωνίτη αὐτὸ τὸ κάλλιστον ὄρος τῆς Εὐρώπης, τὸ μέγιστον καὶ πρέπον καταγώγιον τῶν μοναχῶν. Τὸ Ἄγιον Ὅρος ὑπερχίλια ἔτη διὰ αἰμάτων καὶ ἰδρώτων τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ὁσίων ἐπότισε τὴν Μακεδονίαν μὲ πνευματικὸς (Ἡ εὐλογία τῶν Ἀγίων τοῦ Ἀθω εἰς τὴν Γῆν τῆς Μακεδονίας. Αἰμιλιανοῦ, Ἡγουμένου Ἰ. Μ. Σίμωνος Πέτρας, ἐκδ. Ε.Μ.Σ 1992, σελ. 304).

Ψυχὲς μεγάλες οἱ ἅγιοι, ἀγάπησαν τὸν Θεὸ παράφορα καὶ προσανατόλισαν τὴν ζωὴ τους στὸ ἅγιο θέλημά του. Ἀψήφησαν γιὰ χάρι του κάθε κόπο καὶ θυσία. Ἐτσι κέρδισαν τὸν οὐράνιο στέφανο καὶ κατεστόλισαν τὸ νοητὸ στερέωμα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐνιαυτοῦ σὰν ἀστέρες πολύφωτοι. Ἐμπνέουν, στηρίζουν καὶ φωτίζουν τοὺς πιστοὺς κάθε ἐποχῆς καὶ τόπου (Οἱ βίοι τῶν Ἀγίων, ἐκδ. Ἀσπίθ, Ἀθήνα σελ. 5).

Θεῖοι ὕμνοι καὶ προσευχὲς ἦσαν καὶ εἶναι δεμένα μὲ τὴν ζωὴ στὸν Ἀθωνα. Ἡγούμενος, ἐφημέριος, τυπικάρχης, κανονάρχης, διαβαστής, ψάλτες, ὅλοι παίρνουν μέρος στὶς ἀκολουθίες (πολλὲς ἐκ τῶν ὁποίων ἀφοροῦν τοὺς ἀγίους), οἱ ὁποῖες εἶναι μὲ μικρογραφία τῆς οὐράνιας λειτουργίας. Μοναχὸς καὶ προσευχὴ μὲ μυστικὰ βιώματα εἶναι ταυτόσημα (Τὸ Ἄγιον Ὅρος, μύηση στὴν ἱστορία του καὶ τὴν ζωὴ του, Δωροθέου Μοναχοῦ Βατοπεδινοῦ,

ἐκδ. Τέρτιος, Κατερίνη, σελ. 464). Τὴν συνείδηση τῆς Ὁρθοδοξίας ἀποτελεῖ ἡ Ἀθωνικὴ Πολιτεία, ἓνας χώρος ὅπου ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ ἡ Ἀθωνικὴ Πολιτεία, ἓνας χώρος ὅπου ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ τὸ Βυζάντιο (ἐφημερίς «Μακεδονία», 18.2.1996).

Γιὰ τοὺς ἀγίους τοῦ Ἀθωνος ἔγραψαν κατὰ καιροὺς ἀγιορεῖτες λόγιοι ὅπως ὁ Ἀνδρέας Μοναχὸς, ὁ ἠγούμενος τῆς Ἰ. Μ. Σίμωνος Πέτρας Αἰμιλιανός, ὁ μοναχὸς Μωυσῆς, Οἱ διὰ τῶν ἁγίων σχέσεις Ἄγιου Ὁρους καὶ Μετεώρων, συνέδριο Μετεώρων 1990, ὁ μοναχὸς Μάξιμος (Νικολόπουλος) Ἰβηρίτης, καθὼς καὶ ἄλλοι μοναχοί.

Οἱ Ἀγιορεῖτες Ἄγιοι, εἰς τὰ ὄρια τῶν κάτωθι ἀναφερομένων μονῶν, εἶναι οἱ ἐξῆς:

Ι. Μ. ΜΕΓ. ΛΑΥΡΑΣ: Ἄγ. Πέτρος ὁ Ἀθωνίτης (681 μ.Χ.), Ἄγ. Ἀθανάσιος (10ος αἰών, κτίτωρ τῆς Μονῆς), οἱ μουσικοὶ Ἰ. Κουκουζέλης καὶ Γρηγόριος ὁ Δομέστικος (11ος αἰ.), Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (14ος αἰών), Γρηγ. ὁ Βυζάντιος, Μάξιμος ὁ Κουσοκαλυβίτης (1320), Νήφων ὁ Ἡουχαστῆς (14ος αἰ.), Νεῖλος ἐκ Κυνοουρίας, Ὁσιος Ἀκάκιος (ιδρυτῆς τῆς Σκήτης τῆς Ἄγ. Τριάδος), οἱ μαθητὲς τοῦ Ἄγ. Ἀκακίου: Παχώμιος, Ρωμανὸς καὶ Νικόδημος, ὅλοι ὀσιομάρτυρες, ὁ ὀσιομάρτυς Δαμασκηνὸς († 1681), ὁ ἱερομάρτυς Κωνσταντῖνος ὁ ἐκ Μοσχόβου.

Ι. Μ. ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ: Ὁσιος Γεννάδιος Δοχειαρῆς, ὀσιος Νεόφυτος, Ἄγ. Εὐθύμιος μετὰ 12 ὀσιομαρτύρων Μοναχῶν, ὀσιος Νικόδημος, ὀσιος Εὐδόκιμος, ὀσιος Ἀγάπιος, Ἄγ. Ἡγούμενος, Ἄγ. Βηματάρης Διάκονος.

Ι. Μ. ΙΒΗΡΩΝ: Ὁσιος Γαβριὴλ ὁ Ἰβηρ, Εὐθύμιος (υἱὸς τοῦ Ἰωάννου), Γεώργιος (ἀνεψιὸς τοῦ Ἰωάννου), Ἄγ. Ἰερόθεος ἐκ Καλαμῶν (17ος-18ος αἰ.), ὀσιομάρτυς Ἰάκωβος, ὀσιομάρτυς Προκόπιος ἐκ Βάρνας, οἱ ὀσιομάρτυρες Εὐθύμιος (ἐκ Δημητσάνης Πελοποννήσου), Ἰγνάτιος (ἐκ Παλαιᾶς Ζαγοράς), Ἀκάκιος (ἐκ Νεοχωρίου Θεσ/νίκης), Ὀνούφριος, Ἄγ. Κάλλιστος μαθητῆς τοῦ Ἄγ. Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου, ἐπίσης ἓνας ἠγούμενος μὲ 13 μοναχοὺς ποῦ δὲν θέλησαν νὰ ὑποταχθοῦν στοὺς λατίνους.

Ι. ΣΚΗΤΗ ΑΓ. ΑΝΝΗΣ: Ὅσιος Γερόντιος, ὄσιος Σωφρόνιος, οἱ ὀσιομάρτυρες Μακάριος (ἐκ Κίου Βιθυνίας), Νικόδημος, Κοσμάς, Λουκάς ἐξ Ἀδριανουπόλεως, Ἰλαρίων ἐκ Κρήτης, Νικήτας ὁ Τραπεζούντιος, Δαυὶδ ὁ ἐκ Κυδωνιῶν τῆς Μ. Ἀσίας, Παῦλος ἐκ Σοπωτοῦ Καλαβρυτών, Νεκτάριος, ὄσιος Σάββας ἱερομόναχος.

ΜΙΚΡΑ ΑΓΙΑ ΑΝΝΑ: Ἅγ. Διονύσιος ὁ Ῥήτωρ καὶ ὁ μαθητὴς του Μητροφάνης ὁ Πνευματικὸς.

Ι. Μ. ΧΙΛΑΝΔΑΡΙΟΥ: Οἱ βασιλεῖς Σάββας καὶ Συμεὼν κτίτορες τῆς Μονῆς καὶ καλοὶ μοναχοί.

Ι. Μ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ: Ἅγ. Διονύσιος, ὄσιος Δομέτιος, Ἅγ. Νήφων, οἱ ὀσιομάρτυρες Μακάριος καὶ Ἰωάσαφ μαθητὲς τοῦ Ἅγ. Νήφωνος, οἱ ὄσιοι Μακάριος, Λεόντιος, Φιλόθεος, Χριστόφορος, Γεννάδιος, Ἰωσήφ.

Ι. Μ. ΚΟΥΤΛΟΥΜΟΥΣΙΟΥ: Ὅσιου. Κυπριανὸς ἐξ Ἀγραφῶν, ὀσιου. Γεράσιμος.

Ι. Μ. ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ: Ἅγ. Θεωνᾶς, ὄσιος Θεόφιλος.

Ι. Μ. ΩΓΡΑΦΟΥ: Ὅσιος Κοσμάς καὶ ἄλλοι 24 ὄσιοι ποὺ ἀντιτάχθησαν στοὺς αἰρετικούς.

Ι. Μ. ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΟΥ: Ἅγιος Παῦλος.

Ι. Μ. ΔΟΧΕΙΑΡΙΟΥ: Ἅγ. Εὐθύμιος, Ἅγ. Νεόφυτος (ἀνηψιὸς τοῦ ὀσίου Εὐθυμίου), ὄσιος Θεοφάνης ἐξ Ἰωαννίνων.

Ι. Μ. ΚΑΡΑΚΑΛΛΟΥ: Ὅσιομάρτυς Γεδεὼν ἐκ Δημητριάδος.

Ι. Μ. ΦΙΛΟΘΕΟΥ: Ἅγ. Θεοδόσιος, ὀσιομάρτυς Δαμιανὸς ἐξ Ἀγραφῶν, Ἅγ. Συμεὼν, Κοσμάς ὁ Αἰτωλός.

Ι. Μ. ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ: Ὅσιος Γρηγόριος (κτίτωρ).

Ι. Μ. ΣΙΜΩΝΟΣ ΠΕΤΡΑΣ: Ἅγιος Σίμων ὁ Μυροβλύτης.

Ι. Μ. ΕΣΦΙΓΜΕΝΟΥ: Ὅσιος Ἀθανάσιος, ὀσιομάρτυρες Ἀγαθάγγελος καὶ Τιμόθεος, Ἅγιος Δαμιανὸς ὁ Ἰουδαίου φίλος τοῦ Ἅγ. Κοσμά τοῦ Ζωγραφίτη.

ΚΑΡΥΕΣ: Ὅσιος Θεόκλητος, ὄσιος Νεκτάριος, Ἅγ. Πρῶτος καὶ οἱ Γέροντες ποὺ ἤλεγξαν τοὺς λατινόφρονες, ὄσιος Νικηφόρος.

Ὅσιοι εἶναι οἱ Ἅγιοι ποὺ ἔλαμψαν ὡς ἐρημίται, ἀναχωρηταὶ καὶ μοναχοί, μάρτυρες αὐτοὶ ποὺ προσέφεραν τὴν ζωὴν τους στὸν Κύριο. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς μάρτυρες εἶχαν τὴν ιδιό-

τητα τοῦ κληρικοῦ λέγονται ἱερομάρτυρες.

Πολλοὺς λοιπὸν Ἅγίους προσέφερε τὸ Ἅγιον Ὅρος στὴν ἄνωμο Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. Ἀθάνατους διδασκάλους τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πίστεως, ὑψηλοὺς πύρινους πύργους Ἁγιορεῖτες Ἅγίους, ταπεινὲς θεῖες μορφές, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἱερὰ συγγράμματα, ποιήματα καὶ ἀκολουθίες, προσέφεραν τοὺς ἴδιους τοὺς ἑαυτοὺς τους, ὡς ὀλοκαυτώματα ἱερὰ καὶ ἐθελόθυτα θύματα τοῦ Θεοῦ, μιμητὲς τῶν μεγάλων Προφητῶν. Οἱ Ἅγιοι ἀνάλογα μὲ τὸν βαθμὸ τῆς ἐργασίας των ἐν τῇ ἀρετῇ, ἐτιμήθησαν καὶ ἐδοξάσθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν.

Ἄλλὰ καὶ σήμερον συνεχίζει τὸ Ἅγιον Ὅρος νὰ προσφέρει πλῆθος λογίων, σοφῶν καὶ ἐναρέτων προσωπικότητων, οἱ ὅποιοι μὲ τὸν πνευματικὸ τρόπο τους καὶ τὶς πράξεις τους στάζουν βάλαμο καὶ παρηγορία στὶς ψυχές. Ἄνδρες μὲ ζέουσα πίστη, παιδεία, ταπεινώση καὶ ἐνθεη γνώση ἐργάζονται συνεχῶς στὴν ἀθωνίτικη Πολιτεία, διατηρώντας καὶ διασώζοντας τὶς ἱερὲς παραδόσεις, βοηθώντας πολλαπλῶς τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

Βασιλείου Μ. Βέλλα, καθηγ. Πανεπιστημίου (†)
ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΡΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
πρὸς χρῆσιν ἐν τῷ θ. κηρύγματι
(μεθ' ἐρμηνευτικῶν ὑποσημειώσεων),
τρίτη ἔκδοσις, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 17X24 ἐκ., σσ. 280.

Μὲ τὴ συμπλήρωση 60 χρόνων ἀπὸ τὴν ἰδρύσην τῆς (1936) ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τίμησε τὸν κύριο διοργανωτὴ τῆς, τὸν ἀειμνήστο Καθηγητὴ Βασ. Βέλλα, ἐκδίδοντας μὲ νέα στοιχειοθεσία τὸ «Ἀπάνθισμα ρητῶν», ἕνα κατεξοχὴν χρήσιμο βοήθημα ὄχι μόνον γιὰ τοὺς κήρυκες τοῦ θείου λόγου, ἀλλὰ καὶ κάθε χριστιανοῦ ποὺ ἀναπαύεται καὶ οἰκοδομεῖται ἐντροφώνοντας στὴ σοφία τοῦ Θεοῦ.

Βασιλείου Μ. Βέλλα, καθηγ. Πανεπιστημίου (†)
ΕΚΚΛΗΚΤΟΙ ΨΑΛΜΟΙ
εἰσαγωγή - κείμενον - ἐρμηνεῖα
τρίτη ἔκδοσις, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 14X21 ἐκ., σσ. 416.

Τὸ ἀπὸ μακροῦ ἐξαντλημένο ἐμβριθὲς καὶ γλαφυρὸ τοῦτο ἔργο τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τυπώθηκε σὲ Γ' ἔκδοσι, μὲ νέα στοιχειοθεσία. Ἀπαλλαγμένο «φύρτου καὶ περιττῶν στοιχείων», ὅπως σημείωνε ὁ ἴδιος, στὸ ἔργο του ἐρμηνεύονται στίχο πρὸς στίχο περισσώτεροι ἀπὸ 40 Ψαλμοὶ τοῦ Προφητῆναατος Δαβὶδ. Ἡ ἀνάγνωσή του οἰκοδομεῖ καὶ παρηγορεῖ τοὺς ἀγωνιζόμενους χριστιανοὺς, μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει χρήσιμο βοήθημα τῶν κηρῦκων τοῦ θείου λόγου καὶ τῶν φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν τῶν θεολογικῶν καὶ ἱερατικῶν σχολῶν.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

«Τò κράτος γνωρίζει τις εϋθύνες του...»

Τριήμερη προσκνηματική επίσκεψη στο Άγιον Όρος πραγματοποίησε ó Πρόεδρος τής Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος. Ó Πρόεδρος χρησιμοποίησε óξυτάτους χαρακτηρισμούς για να σχολιάσει τις απόψεις τών γυναικών Ύπουργών Έξωτερικών Δανίας και Σουηδίας, οί όποίες ζήτησαν να άρθει τò άβατον τής Άθωνικής Πολιτείας. «Έπρόκειτο περι γελιοιότητος ή όποία δέν πρόκειται σε καμία περίπτωση να τύχει τής παραμικρής προσοχής», είπε.

«Τò κράτος γνωρίζει τις εϋθύνες του, ήθικές και νομικές, άπέναντι στο Άγιον Όρος, εϋθύνες πού ένδεχομένως καθίστανται σοβαρότερες και εϋρύτερες λόγω τής έντάξεως τής χώρας μας στην Εϋρωπαϊκή Ένωση και τών νέων συνθηκών πού υπεγράφησαν». Έσπευσε δέ να διαβεβαιώσει ότι «Τò έλληνικό κράτος, πού καταβάλλει μεγάλη προσοχή ώστε να μη θιγούν τὰ προνόμια τού Άγίου Όρους, είναι βέβαιο ότι θα πετύχει όπως και στο παρελθόν, δια σχετικών πρωτοκόλλων και δηλώσεων την επαναβεβαίωση όλων τών δικαιωμάτων και μίας σειράς παραδόσεων πού είναι άδύνατον να διαταραχθούν». Ó κ. Στεφανόπουλος ó όποιος παρέδωσε έπιταγή με τò ποσόν τών 30.000.000 δραχμών στον Πρωτεπιστάτη για τις άνάγκες τού Άγίου Όρους επισκέφθηκε την Άθωνιάδα Σχολή και διάφορες Ίερές Μονές.

Άνθρωπισμός - Θεανθρωπισμός

Διαβάσαμε στην έγκριτη έφημερίδα τής Ίερής Μητροπόλεως Ναυπάκτου: Συχνά πυκνά κατηγορούν την Έκκλησία ότι δέν άσκει κοινωνικό και φιλανθρωπικό έργο. Βέβαια, όσοι ίσχυρίζονται κάτι τέτοιο, διακρίνονται από μια τρομερή άγνοια τού μεγάλου φιλανθρωπικού έργου πού έπιτελεί ή Έκκλησία. Η Έκκλησία από διάφορες έρευνες πού έχουν γίνει, άποδεικνύεται ότι διαθέτει περίπου 600 ιδρύματα, στα όποία έξυπηρετούνται άναξιοπαθούντες άνθρωποι. Κάνουμε λόγο μόνον για τὰ ιδρύματα, για να μην έπεκταθούμε στο μεγάλο φιλανθρωπικό έργο πού έπιτελούν διάφορα πρόσωπα, τὰ όποία έμπνέονται από την άτμόσφαιρα πού βιώνουν μέσα στον εκκλησιαστικό χώρο. Τò έργο αυτό άποδεικνύεται μεγάλο όταν συγκριθεί

με την άνυπαρξία κοινωνικού έργου άλλων άνθρωποκεντρικών όργανισμών.

Η Έκκλησία λειτουργεί περίπου 600 ιδρύματα χωρίς βέβαια να άπαιτεί την προσοχή τών άλλων και χωρίς να έπιδιώκει να τò δημοσιοποιεί. Τò κάνει γιατί τò θεωρεί καθήκον και γίνεται μέσα στα πλαίσια τού γνησίου άνθρωπισμού πού είναι ó θεανθρωπισμός.

Δές την εϋθύνη σου!

Με άφορηή την έκθεση ΚΥΠΡΟΣ' 9000 ΧΡΟΝΩΝ ΕΡΓΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΛΕΗΛΑΤΟΥΝΤΑΙ, ή όποία συνέχισε επί μία δεκαετία τη διαδρομή της: Θεσσαλονίκη, Ρόδο, Στρασβούργο, Εϋρωκοινοβούλιο, Τούρ, Μάντσεστερ, Πνευματικό Κέντρο τού Δήμου Άθηναίων και σε άλλες πόλεις τής Ελλάδος και την όποία τουλάχιστον 250.000 επισκέπτες, Έλληνες και ξένοι, είδαν και ένημερώθηκαν μεταδίδοντας τò μήνυμά της, οί σκέψεις αυτές.

Άλλη μια άφορηή ó έντοπισμός περιφημων ψηφιδωτών τής Μονής Χριστού Άντιφωνητού, τής Κανακαριάς, πού άφαιρέθηκαν τò τραγικό '74. Ó άείμνητος Κύπριος Καθηγητής Λουκάς Μούσουλος είχε άπευθύνει την άκόλουθη έκκληση, την όποία προσυπογράφουμε:

Έπισκέπτη,

Ός πρόεδρος τής Άκαδημίας Άθηνών και τής έπιτροπής για τη διάσωση τής πολιτιστικής Κληρονομιάς τής Κύπρου, σου άπευθύνω την έκκληση να μεταφέρεις τις έντυπώσεις σου στον κύκλο σου και να διαδηλώσεις, με ό,τι μέσον διαθέτεις, την αγανάκτησή σου για την ντροπή τού αίώνα μας. Βοήθησε στέλοντας ένα γράμμα διαμαρτυρίας στις έφημερίδες και τὰ περιοδικά τής πατρίδας σου. Συντέλεσε με τη φωνή σου να ξεσηκωθεί ή παγκόσμια κοινή γνώμη, όπως είχε ξεσηκωθεί και έσωσε τὰ αρχαία μνημεία τής Αιγύπτου, πού θα εξαφανίζονταν κάτω από τὰ νερά τού φράγματος τού Άσσαν, να σώσει τὰ σημάδια τού πολιτισμού πού εξαφανίζονται από την άυθαιρεσία τού έπιδρομέα.

Ó Πολιτισμός δέν άνήκει σε κανένα. Άνήκει σε όλους μας. Ό,τι λεηλατείται τώρα στην Κύπρο, δέν άνήκει μόνο στους Κυπρίους, αλλά και σε σένα!

Δές την εϋθύνη σου.

Μ. Μελ.